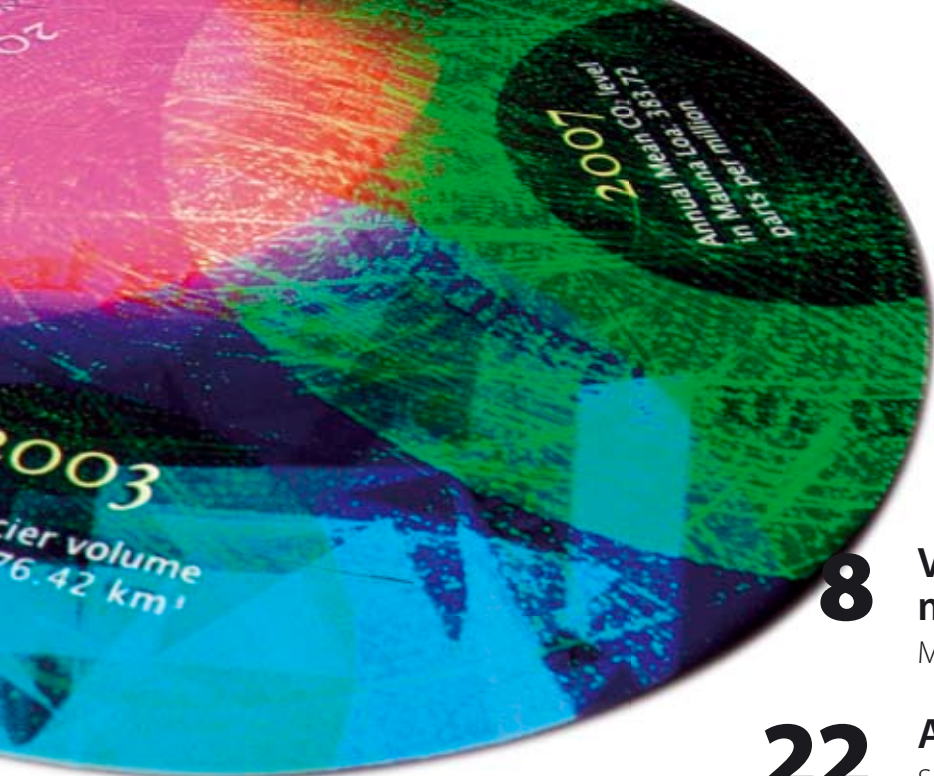

Kide

Lapin
yliopiston
yhteisölehti
2 • 2009

SOSIAALISEN
MEDIAN
VALOISSA JA
VARJOISSA

Kide

Lapin
yliopiston
yhteisölehti
2 • 2009

8 Vuorovaikutteisten mediaympäristöjen nuoret aivot

Marjo Laukkanen

22 Arktisen koulutuksen etujoukot

Sari Väyrynen

24 Asiakas voi olla paras markkinoijasi

Tuija Kauppinen

14 Tutkivat tekijät, tekevät tutkijat, **Laura Junka**

16 Sosiaalisessa mediassa on varjopuolensa
Leo Pekkala ja Päivi Hakkarainen

19 Jotain uutta, jotain vanhaa –
Havaintoja medioiden interaktiivisuudesta
Mari Mäkiranta

20 Mediatäiteen peilit, **Seppo Kuivakari**

26 Synnyinseutunsa harras tulkki, **Marjo Laukkanen**

30 Yliopisto juhli 30-vuotista taivaltaan

32 Täysosumat lehtikuvaajille, **Sari Väyrynen**

Antti Ojala herättää henkiin Pohjanmaan vaivaisukot ja puuveistokset. S. 26–28.

“
*Kemijoen patoamisessa välineellinen järki
syrjäyttää käytännöllisen järjen. – Älyn virtojen
hallintayritys tuottaa parhaimmillaan välineellistä
tehokkuutta vailla tajua kokonaisuuksista ja vailla
ymmärrystä ajatuksellisista mahdollisuuksista.*

- 4 **Pohjoisen puolesta**
7 **Pääkirjoitus**, Eija Timonen
29 **Siula**, Kaisu Koski
34 **Kolumni**, Tanja Joonas
35 **Kotisivu**, Outi Piipponen
36 **Opin polulla**, Otetta opintoihin
37 **Lyhyesti**
37 **Julkaisut**
42 **Eskon puumerkki**, Kaarina Määttä
46 **Hiutaleita**, Toivo Salonen

Huhtikuu/2009

Sosiaalinen media, interaktiivinen ja vuorovaikutteinen media, web 2.0... Vaikka ilmiö itsessään on arkipäiväistynyt, sitä määritellään yhä monin sanoin ja tavoin. Lapin yliopistossa vuorovaikutteisia mediaympäristöjä tutkitaan muun muassa taiteellisista, kasvatuksellisista ja yhteiskunnallisista lähtökohdista käsin. Millaisia mahdollisuuksia, uhkia ja haasteita eri näkökulmista avautuu?

Kannen kuva: Arto Liiti, kuvassa väitöstutkijat ja mediataiteilijat Tomi Knuutila ja Teijo Pellinen

TOIMITUS

Päätoimittaja

Olli Tiuraniemi
puh. (016) 341 2230, 0400 695 418
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Teeman toimitussihteeri

Marjo Laukkanen
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Tiedottaja

Sari Väyrynen
puh. (016) 341 2217, 040 571 1960
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Ulkoasu ja taitto

Niina Huuskonen
puh. (016) 341 3247, 040 740 2237
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Valokuvat

Arto Liiti
puh. 040 729 7367
etunimi.sukunimi@leuku.fi

Avustajat

Laura Junka
Tuija Kauppinen
Veera Vasara

Lehti ottaa sitoumukset vastaan aineistoja
mutta pidättää oikeuden muokata niitä.

JULKAISIJA

Lapin yliopisto/Viestintä
PL 122, 96101 ROVANIEMI
tiedotus@ulapland.fi

ILMOITUSVARAUKSET, TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET

Leila Tauriainen
puh. (016) 341 2250,
tiedotus@ulapland.fi

Ilmoituskoot

Takakansi
170 x 200 mm
Sisäsivut
Kokosivu 170 x 220 mm
Puoli sivua, vaaka 170 x 110 mm
Puoli sivua, pysty 85 x 220 mm

Seuraava Lapin yliopiston Kide ilmestyy toukokuussa 2009.

Painos: 4000 kpl
Painopaikka: Oy Sevenprint Ltd,
Rovaniemi 2009

ISSN 0787-0965

www.ulapland.fi/kide

Pohjoisen puolesta -palstalla esitellään ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä. Ehdotuksia aiheista Olli Tiuraniemelle: etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Pohjoisen puolesta

Julisteita Italiaan

Neljän Lapin yliopiston graafisen suunnittelun opiskelijan töitä on valittu kansainväliseen julistenäyttelyyn Italiaan.

Näyttelyyn valittiin kaikkiaan 55 julistetta yhdestätoista eri puolilla Eurooppaa sijaitsevasta alan oppilaitoksesta.

Opiskelijat suunnittelivat graafisen suunnittelun emeritusprofessori *Tapani Aartomaa* vetämällä kurssilla ehdotukset näyttelyä varten. Aartomaa valitsi julisteista 11, jotka lähetettiin näyttelytyöryhmälle Torinon. Työryhmä valitsi näyttelyyn Lapin yliopistosta *Saara Mäntylän*, *Olli Österbergin*, *Mika Junnan* ja *Olli Nurmisen* julisteet.

Tapani Aartomaa pitää Lapin yliopiston opiskelijoiden töitä korkeatasoisina, kun niitä vertaa muihin hänen näkemiinsä kilpailutöihin.

– Työt poikkeavat raikkaalla tavalla eurooppalaisesta julistetaiteen perinteestä. Lapilla olisi hyvät mahdollisuudet kehittyä kansainväliseksi alan uudeksi keskuksesi Euroopassa. Olenkin esittänyt, että Lapin yliopistoon pitäisi perustaa pohjoisen ulottuvuuden julistekesäkurssi, joka kokoaisi Lapin alan johtavia opettajia ja opiskelijoita eri puolilta Eurooppaa, Aartomaa pohtii.

Italialaisen *Gianfranco Torrin* ideoiman julistekilpailun teemana oli tänä vuonna media ja demokratia. Torinon jälkeen näyttely siirtyy Milanoon ja syksyllä se kiertää eri puolilla Italiaa.

”

Ilmastonmuutoksen seurauksena arktinen alue lämpenee kaksi kertaa muuta maapalloa nopeammin. Myös arktiset luonnonvarat, erityisesti öljy, kaasu ja mineraalit, ovat maailman mielenkiinnon kohteena. Pelkästään Barentsin alueelle on lähitulevaisuudessa odotettavissa miljardien investointeja kaivos- ja energiateollisuuteen, matkailuun ja infrastruktuuriin.

Maailman poliittinen johto on viime aikoina toden teolla herännyt tiedostamaan arktisen alueen merkityksen. Euroopan komissio julkaisi marraskuussa 2008 ensimmäisen arktisen tiedonantonsa, joka linjaa arktista toimintaa Euroopassa. Yhdysvallat julkaisi kansallisen arktisen politiikkansa tammikuussa ja Kanadan politiikkaa odotetaan lähiaikoina. Venäjän syyskuussa hyväksymä arktinen politiikka tuli kansainväliseen julkisuuteen maaliskuun lopussa. Lisäksi monet maat ovat merkittävästi lisänneet arktisen alueen tutkimusta viime vuosina.

Suomen Lappi luetaan Arktisen neuvoston yhteistyöalueeseen. Suomen kannattaakin tarttua nyt tilaisuuteen ja nostaa oma arktinen ja pohjoinen osaamisensa näkyvästi esiin. Lapin yliopiston Arktinen keskus on Suomen kansallinen ja samalla kansainvälinen arktisen tutkimuksen, tiedonvälityksen ja kestävän kehityksen keskus, joka voi tarjota arktista tietoa ja tietopalveluita myös esimerkiksi EU:lle.

Paula Kankaanpää

Professori
Vararehtori
Arktisen keskuksen johtaja
Lapin yliopisto

Opiskelijoiden äitihahmo

Pirkko Lakkala tuli vuonna 1988 Lapin yliopiston ylioppilaskunnan (LYY) kioskin hoitajaksi. Kioskissa myytiin tuolloin karkkeja, limsaa ja hiukan luentotarvikkeita. Lisäksi kioskissa oli yksi liisattu kopiokone opiskelijoiden tarpeita varten.

– Alkuvuosina kioski oli varsin suosittu opiskelijoiden kohtaamispaikka ja asiakkaita olikin usein enemmän tiskin takana kuin sen ulkopuolella. Silti kauppa kävi ja sain eräänä vappuna LYY:ltä myyntitykin palkinnon, Pirkko muistelee.

Tarkalla taloudenhoidolla LYY pystyi perustamaan Rovaniemen Laku Oy:n, joka omistaa ison kiinteistön keskellä kaupunkia ja jonka liikevaihto on nykyään noin 1,5 miljoonaa euroa. Lisäksi ylioppilaskunta omistaa kaksi osakehuoneistoa Rovaniemen kaupungissa.

– Työntantajani eli LYY:n hallitus on vaihtunut vuosittain. Hallituksissa on istunut nuoria innokkaita ihmisiä, joten ideoita minulle on tarjottu yllin kyllin. Työnäni on ollut jalostaa ideoita eteenpäin ja estellä nuoria lähtemästä mukaan hullutuksiin.

Pirkon työpäivät opiskelijoiden omistamien yhtiöiden johdossa ovat olleet värikkäitä ja mieleenpainuvia. Matkan varrella Pirkko on oppinut tuntemaan valtavan määrän opiskelijoita, jotka pitävät häneen edelleen yhteyttä.

– Tuttujani istuu maassamme varsin merkittäväillä paikoilla, sillä LYY:n hallitus on ollut hyvä ponnahduslauta eteenpäin, Pirkko sanoo.

Pirkko Lakkala jäi eläkkeelle LYY:n omistamien yhtiöiden toimitusjohtajan ja LYY:n taloussihteerin tehtävästä tämän vuoden alussa.

Ylä-Lapin kalastusoikeudet selvitetään

Maa- ja metsätalousministeriö on myöntänyt 84 000 euroa Lapin yliopiston Arktisen keskuksen tutkija *Juha Joonan* tutkimusprojektille Kalastuksen oikeudellinen sääntely Pohjois-Lapissa.

Tutkimuksessa selvitetään erityisesti kolme pohjoisinta kuntaa eli Enontekiötä, Inarria ja Utsjokea koskevia kalastuskysymyksiä, kuten erityisperusteisia kalastusoikeuksia, maanomistuksesta riippumattomia kalastusnautintoja, kalastamista luonnonsuojelualueilla sekä koltille kuuluvaa erityistä kalastusoikeutta valtion vesialueilla.

Lisäksi tutkimukseen sisältyvät ne säännökset, joissa on sovittu kalastamisesta pohjoisissa rajajokivesistöissä eli Tenojoesa ja sen sivuvesistöissä sekä Näätämöjoesa. Tutkimuksessa tarkastellaan erilaisten kalastusta ohjaavien säännösten sisältöä, niiden keskinäistä suhdetta sekä suhdetta yleiseen kalastuslainsäädäntöön.

Tutkimus liittyy uuden kalastuslain valmisteluun, ja tutkimuksen arvioidaan valmistuvan kesäkuussa 2010.

Rovaniemen kaupunki tukee yliopistoa

Rovaniemen kaupunki on lahjoittanut Lapin yliopiston juhlavuoden keräykseen 100 000 euroa. Asian julkisti Rovaniemen kaupunginhallituksen puheenjohtaja Sakari Trög yliopiston 30-vuotisjuhlassa 13. maaliskuuta 2009.

Lapin korkeakoulu aloitti toimintansa 1. maaliskuuta 1979. Kuluneen 30 vuoden aikana pienestä korkeakoulusta on kasvanut keskisuuri yliopisto ja lappilaisille tärkein ylimmän asteen oppilaitos, jonka vaikutukset ovat ulottuneet useimpien lappilaisten elämään ja perheisiin.

Lapin yliopistosäätiö järjestää Lapin yliopiston kolmikymmenvuotisen toiminnan kunniaksi juhlavuoden keräyksen 1.3.–31.8.2009.

Historiateoksen tiedotustilaisuudessa olivat läsnä Juhani Lillberg (vas.), Marianne Junnila, Mauri Ylä-Kotola, Matti Salo sekä Esko Riepula.

Yliopiston historiateos julkistettiin

Lapin yliopiston historiateos *Pohjoisen puolesta – pohjoista varten* julkistettiin Lapin yliopiston 30-vuotisjuhlassa 13. maaliskuuta 2009. Teoksen julkisti historiateostoimikunnan puheenjohtajana toiminut *Esko Riepula*.

Filosofian tohtori *Matti Salon* ja filosofian tohtori *Marianne Junnilan* kirjoittamassa *Pohjoisen puolesta – pohjoista varten* -teoksessa kirjoitetaan auki Lapin yliopiston historiaa aina sen perustamisen alkuvaiheista eli 1960-luvulta lähtien.

Esko Riepulan mukaan teoksen tavoitteeksi asetettiin kirjata jälkipolville yliopiston perustamista edeltäneet sekä perustamisvaiheen tapahtumat mahdollisimman alkuperäisinä mm. haastatteleamalla mukana olleita henkilöitä.

– Lukijalle välittyä teoksesta varsin todenmukainen kuva Lapin yliopistosta nuorena, kasvavana, kehittyvänä ja alati liikkeessä olevana tutkimuksen ja ylimmän opetuksen laitoksena, Riepula sanoi.

Teos valaisee tarkasti yliopiston profillin kirkastumista vuosikymmenten saatossa ja sitä, miten yliopistosta on kehittynyt ja on kehittymässä monitieteinen ja tieteen rajapinnoilla toimiva johtava arktisen ja pohjoisen sekä matkailualan tutkimuksen keskus.

Mediaa metsästämissä

Media kietoutuu ihmisten arkipäivään monin tavoin. Käytämme sulavasti samanaikaisesti eri medioita ja kierrätämme samoja sisältöjä eri medioissa. Digikuvamme leviävät Facebookissa, elokuvan tunnussävelestä tulee kännykkämme soittoaani. Äänestämme kännykkäviesteillä kilpailun voittajaa samanaikaisesti kun kuuntelemme voittajaehdokkaamme esitystä televisiossa. Rakennamme verkkoyhteisöissä identiteettejä ja luomme virtuaalihahmoja.

Media on kuin purukumi, joka venyy käyttäjien suissa sopivan muotoiseksi. Jollekin media merkitsee viestintäkanavaa tai viestintätapaa, toiselle viestintävälineiden välittämiä sisältöjä. Kolmannelle se voi tarkoittaa elämäntapaa tai keinoa rakentaa identiteettiä. Neljäs näkee median vallankäytön välineenä.

Siksi ei ole yllättävää, että median tutkimus ja suunnittelu näyttävät eri yliopistoissa ja tutkimushankkeissa kovin erilaisina. Esimerkkinä median tutkimuksen monimuotoisuudesta on valtakunnallinen audiovisuaalisen mediakulttuurin tutkijakoulu, Elomedia, joka yhdistää viiden korkeakoulun tutkimusintressit saman sateenvarjon alle. Tutkijat oppivat toisiltaan erilaisia lähestymis- ja tutkimustapoja. Tampereen yliopistossa tarkastellaan mediakulttuurin ilmiötä yhteiskunnallisesta ja erityisesti viestintätieteellisestä näkökulmasta, Turun yliopistossa taas ponnistetaan humanistisesta traditiosta. Taideteollisissa korkeakouluissa, Lapin yliopistossa ja Teatterikorkeakouluissa lähestytään kohdetta mediataiteen ja mediasuunnittelun näkökulmista. Perinteisten tiedekorkeakoulujen tutkijat tutustuvat taideperusteiden tutkimuksen lähtökohtiin ja tapoihin, ja vastaavasti taidekorkeakoulujen opiskelijat saavat tuntuman tiedekorkeakoulujen tutkimustraditioihin. Tämä tuottaa alalle median monimuotoisuuden ymmärättäviä mediatutkijoita ja -taiteilijoita.

Lapin yliopiston audiovisuaalisen mediakulttuurin oppiaineen pääaine, mediatiede, lähestyy mediaa mediasuunnittelun, -ymmärryksen ja mediakasvatuksen näkökulmista. Näin samaa kohdetta tarkastellaan erilaisista viitekehyksistä. Yhteistä niille on kuitenkin taideteolliselle alalle tyypillinen esteettisesti virittynyt taiteen ja tutkimuksen yhdistävä toiminta. Mediasuunnittelun lähtökohtana on ymmärtää ratkaisujen kulttuuriset ja taiteelliset merkitykset riippumatta siitä, onko suunnittelu teollisuus- tai taidelähtöistä suunnittelua. Opiskeluvuosien aikana opiskelija oppii suunnittelemaan mediatuottei-

ta ja tarkastelemaan niitä osana laajempaa taidediskurssia sekä arvioimaan produktio-osan ja tutkimuksen dialogin tapoja, mahdollisuuksia ja funktioita omassa työssään. Siksi joku voi tutkia elokuvaväkiä, toinen tilallista mediaa, kolmas sosiaalisen median ilmiötä, neljäs interaktiivisen kerronnan tapoja. Toisilla tutkimukseen liittyy produktio-osa, toisilla ei. Tutkimuskohteet vaihtelevat, mutta mediatieteellinen lähestymistapa rajaa ne saman oppiaineen alle.

Taideteollisella alalla yliopiston tulee siis tarjota opiskelijoille riittävät tutkimukselliset ja suunnittelulliset valmiudet sekä käytännölliset taidot. Tämä on varsin iso haaste niin opiskelijoille kuin opettajille. Tässä Lapin yliopiston erikoisuus – taiteen ja tieteen opettaminen ja tutkiminen saman korkeakoulun sisällä – osoittaa vahvuutensa. Taiteellinen työskentely ja tieteellinen tutkimus ovat toisiaan rikastuttavia lähestymis- ja tarkastelutapoja, jotka parhaimmillaan ovat elimellisessä dialogissa. Opiskelijalle tärkeintä on valita oma näkökulma aiheeseen ja poimia korkeakoulun monimuotoisesta tarjonnasta tavoitteeseen sopivat rakennuspalikat. Näin media huolimatta käsitteen monimerkityksellisyydestä rajautuu opiskelijalle konkreettiseksi, riittävän kapearajaiseksi sisällöksi.

Marjo Laukkanen

Vuorovaikutteisten
mediaympäristöjen

nuoret aivot

Digitaalisen median lehtori *Tomi Knuutila* on kiinnostunut osallistavan kuvan ja äänen eri muodoista. Hän tulee käsittelemään väitöstyössään osallistumiseen, yhteisöllisyyteen, tilallisuuteen ja kehollisuuteen liittyviä kysymyksiä.

Knuutilan väitöstyön ensimmäinen taiteellinen osio oli esillä viime marraskuussa Saint Étienne'n design-bienaalissa Ranskassa. Interaktiivisessa *Climatable*-teoksessa käyttäjien toiminta aktivoi erilaisia kuva- ja äänimaailmoja, jotka kertovat ilmastonmuutoksesta. Teoksessa tieteellinen data on visualisoitu ja sonifikoitu taiteellisin keinoin. Sonifikoitu viittaa äänitaiteessa käytettyyn tapaan, jolla esimerkiksi matemaattiset arvot muutetaan ääniksi.

Interaktiivinen mediataide vaatii käyttäjältään konkreettista osallistumista, usein fyysistä toimintaa. *Climatable*-teoksessa Knuutila keskittyi pohtimaan erityisesti helppokäyttöisyyttä.

– Riisuiin osallistumisen mahdollisimman yksinkertaiseen muotoon. Pohdin, miten osallistumisen kynnyks on tarpeeksi matala, Knuutila kuvailee.

Ranskassa Knuutila havainnoi teoksensa käyttäjien osallistumisen astetta ja kestoa sekä käytön sosiaalisia tilanteita. Osa vierailijoista esimerkiksi käveli suoraan teoksen ohi, ja osa tutustui siihen perinpohjaisesti kokeillen monia osallistumisen tapoja.

Käyttäjistä tulee tekijöitä

Opetus- ja tutkimustyö kulkevat Knuutilan mukaan rinnakkain, toisiaan tukien ja inspiroiden. Knuutila osallistuu aktiivisesti kansainväliseen toimintaan esimerkiksi pohjoismaisen tanssi- ja media-alan taidekoulujen verkostossa Damassa.

Knuutilan mukaan mediaan ja mediataiteeseen kuuluu luontaisena piirteenä nopea muuntuvuus, joten niistä kärkeillä pysymisessä on omat haasteensa.

– Mutta onneksi opiskelijoilta oppii paljon, Knuutila tiivistää esitellessään Daman järjestämille kursseille osallistuneiden opiskelijoiden teoksia.

Knuutila arvioi, että sosiaalisuus tulee mediassa vain lisääntymään, kun käyttäjistä tulee yhä useammin tekijöitä. Myös avoimet sisällöt lisääntyvät niin, että ohjelmien lisäksi kuvat, äänet, videot ja ideat muuttuvat avoimiksi. Sa-

Taiteiden tiedekunnassa on tekeillä useita väitöstitä, joissa kehitetään vuorovaikutteisia mediaympäristöjä.

Niissä käyttäjät voivat esimerkiksi aktivoida informatiivisia kuva- ja äänimaailmoja, vaikuttaa televisioruudun tapahtumiin tai harjoitella kriisitilanteiden hallintaa.

maan aikaan erilaiset tietotekniset laitteet sulautuvat yhä enemmän osaksi jokapäiväistä elämää. Muutoksiin liittyy Knuutilan mukaan myös haasteita ja ongelmia.

– Suunnittelijoilla on suuri vastuu maailman muuttuessa yhä enemmän koettavaksi käyttöliittymien kautta.

Yksi suuri ongelma on teknologinen epätasa-arvo niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Myös tietosuojaan ja tekijänoikeusjärjestelmään liittyy monia haasteita.

– Perinteinen tekijänoikeusjärjestelmä on murroksen tai muutoksen edessä. Tässä median ja oikeustieteen laitoksilla olisi yhteistä pohdittavaa.

Knuutilan mukaan interaktiivisen median tekeminen on nyt helpompaa kuin koskaan aiemmin. Muutos on tapahtunut nopeasti, vajaassa vuosikymmenessä. Erilaisten ohjelmien käyttö on helpottunut, nopeutunut ja muuttunut edullisemmaksi.

Tomi Knuutila (vas.) ja Teijo Pellinen näkevät osallistavan median tulevaisuudessa monia mahdollisuuksia. Kolmas vuorovaikutuksesta kiinnostunut "nuori aivo" – virtuaalista oppimisympäristöä tutkiva Pia Yliräisänen-Seppänen – ei ehtinyt kuvaan.

– Toisaalta median kentällä on paljon ongelmia ratkaisutavana. Meillä on teoreettisesti ja teknisesti vielä paljon pohdittavaa ja tehtävää, Knuutila sanoo.

Valinnan mahdollisuus kerronnallisena keinona

Kuvallisen ilmaisun assistentin viransijainen *Teijo Pellinen* tutkii tekeillä olevassa väitöstyössään interaktiivisuutta elokuva- ja televisiokerronnan keinona.

Taideteolliseen korkeakouluun tekemässä gradussaan Pellinen suunnitteli interaktiivisen televisio-ohjelman Akvaarion, joka esitettiin Yleisradion TV1:ssä vuonna 2000. Ohjelma kertoi kahden yksin elävän kaupunkilaisen yöllisistä puuhista kotioloissaan. Se muodostui etukäteen kuvatuista videoluupeista, joiden kuvaaman toiminnan kehittymistä katsojat pystyivät ohjaamaan puhelimen välityksellä.

– Konkreettinen valinnan mahdollisuus on voimakas kerronnallinen keino. Kokemukseni perusteella suuri osa yleisöstä kokee osallistumisen mahdollisuuden mielekkäänä. Jo pelkkä mahdollisuus on merkittävä asia, Pellinen sanoo.

Väitöstyössään Pellinen tutkii sekä interaktiivisen kerronnan historiaa että tulevia mahdollisuuksia.

– Kiitos digitaalisuuden ja tietokoneiden, interaktiivisuus on elokuvissa mahdollista aivan uudella tavalla. Elo-

Valokuva: Teijo Pellinen

Teijo Pellisen Mielensästäjä-ohjelma pyöri televisiossa toissa vuonna.

Valokuva: Tomi Knuutila

Tomi Knuutilan Climatede-työs oli esillä viime marraskuussa Saint Étienne'n design-biennaalissa Ranskassa.

”

Jotta vuorovaikutus olisi luonnollista, opettaja on aina älynä.

kuvan traditio ei kuitenkaan tue interaktiivisuutta, vaan se on yhä valtavirrasta poikkeamista.

Märehtivä lamma tarjoaa hengähdystauon

Helsingin kaapeliverkossa pyöri pari vuotta sitten Pellisen tekemä Purenta.tv, joka saavutti suurta suosiota. Ruudussa pyöri videokuva lampaasta, joka katsojien soittaessa joko hiljeni tai jatkoi märehdymistä. Pellisen mukaan ohjelma antoi televisiokanavien katsojille hengähdystauon ja loi toisteisuudellaan turvallisuuden tunnetta.

– Katsojien välillä oli rajattua kommunikaatiota. Muutos televisiokuvassa kertoi, että joku toinenkin katsoi samaa ohjelmaa. Äärimmillen viety pelkistys ja yksinkertaistus oli katsojien helppo käsitteellistä, Pellinen kuvailee.

Ohjelma johti Pellisen väitöstyön ensimmäiseen taiteelliseen osioon, Mielenäästäjä-ohjelmaan, joka pyöri Yle Extrassa toissa vuonna. Siinä näytettiin arkistokuvaa kahdestakymmenestä eri eläimestä, jotka katsojien soittaessa joko touhusivat omiaan tai huomioivat katsojan. Soittajat saivat tekstiviestillä tunnukset verkkopalveluun, jossa heillä oli oma virtuaalieläin.

Tietokanta rekisteröi katsojien toiminnan ja mahdollisti sen tutkimisen. Ohjelmaan soitettiin yhteensä yli 40 000 puhelinumeroa lähes 200 000 kertaa, mutta vain pari tuhatta soittajaa nimesi virtuaalieläimensä verkkopalvelussa. Pellinen kuvailee ensimmäistä taiteellista osiotaan verkkojen veteen heittämiseksi.

– Nyt vertaan ohjelman ratkaisuja historiallisiin esimerkkeihin ja rakennan hypoteeseja, joita testaan seuraavissa osioissa.

Pellisellä on kehitteillä kaksi televisio-ohjelmaa. Niistä toinen on roskien lajitteluun perustuva peli ja toinen taannoisten tekstiviestikohujen inspiroima ohjelma, jonka tarkoitus on purkaa yksityisten romanttisten viestien julkituloon liittyvää kansallista traumaa.

Mielenäästäjässä soittaminen oli ilmaista, mutta yleensä vastaavanlaisissa ei-ohjelmissa pyritään saavuttamaan maksimaalinen rahallinen voitto mahdollisimman pienellä tuotantopanoksella.

– Interaktiivinen televisiokerronta on kehittynyt kymmenen vuoden aikana hitaasti, ja se näyttää usein aika sääliittävältä. Pitkällä aikavälillä kehitystä on tapahtunut kuitenkin paljon. Saattaa mennä vielä kauan, ennen kuin näemme interaktiivisia televisio-ohjelmia parhaaseen katsonta-aikaan, mutta olen ihan varma, että se päivä koittaa vielä.

Pellinen uskoo myös, että tulevaisuudessa televisio- ja internet-viihteen raja muuttuu häilyvämmäksi, vaikka toimivia konsepteja ei alalla vielä juurikaan ole julkaistu.

Turvallista vuorovaikutusta virtuaaliympäristössä

Pia Yliräisänen-Seppänen työskentelee suunnittelijana Rovaniemen ammattikorkeakoulun hyvinvointialojen kampuksella. Hän on ollut mukana suunnittelemassa ja kehittämässä oppimisympäristö ENVIä.

Oppimisympäristössä fyysinen, sosiaalinen ja kolmiulotteisella grafiikalla toteutettu virtuaalinen ympäristö muodostavat kokonaisuuden, joka reagoi oppijoiden toimintaan reaaliaikagrafiikan ansioista ilman viivettä. Sen avulla terveys- ja sosiaalialan opiskelijat ja ammattilaiset voivat harjoitella muun muassa ensiapua ja kriisitilanteiden hallintaa.

Väitöstutkimuksessaan Yliräisänen-Seppänen selvittää, miten käyttäjakeskeisiä suunnittelumenetelmiä voidaan kehittää ja hyödyntää virtuaalisen oppimisympäristön suunnittelussa.

Tutkija uskoo, että virtuaalisten oppimisympäristöjen käyttö tulee jatkossa laajenemaan ja arkipäiväistymään.

– Ne antavat mahdollisuuden kylmäharjoitella tilanteita, joihin voi myöhemmin työssään törmätä. Virtuaalisessa ympäristössä harjoittelu on turvallista ja toistettavissa, mikä mahdollistaa positiiviset oppimiskokemukset, Yliräisänen-Seppänen kuvailee.

– Virtuaalisten oppimisympäristöjen kehittäminen ja käyttöönotto asettaa niin suunnittelijat kuin käyttäjätkin uusien haasteiden ja kysymysten äärelle.

Opettaja älynä takaa luonnollisuuden

ENVIn virtuaalisessa ympäristössä pystyy liikkumaan vapaasti ja tekemään valintoja. Liikkuminen tapahtuu langattoman ohjaimen avulla, ja mukana on vuorovaikutteisia hahmoja, joiden kanssa voi puhua.

– Jotta vuorovaikutus olisi luonnollista, opettaja on aina älynä. Ihmiset toimivat niin monimuotoisesti, että suunnittelussa ei voi huomioida kaikkia mahdollisuuksia.

Opettaja esimerkiksi päättää, miten äitinsä puukotuksen nähnyt tyttö reagoi opiskelijoiden rauhoitteluyrityk-

siin. Ympäristöön on ohjelmoitu erilaisia vaihtoehtoja, joista opettaja valitsee tilanteeseen parhaiten sopivimman.

– Virtuaalisen oppimisympäristön käyttö edellyttää opettajalta pedagogista silmää ja tilanteessa elämistä. Suunnitteluvaiheessa on tärkeä tulla opettajaa vastaan ja löytää keinoja, jotka helpottavat hänen työtään.

Ympäristöä on kehitetty käyttäjien kokemusten avulla esimerkiksi niin, että liikkuminen tapahtuu kaukosäätimen sijaan peliohjaimella, joka mahdollistaa myös peruuttamisen – ominaisuus, jota tarvitaan esimerkiksi kohdatessa väkivaltaisia asiakkaita.

– Nuorille virtuaaliympäristössä liikkuminen on yleensä helppoa, kun taas vanhemmilta se vaatii usein enemmän harjoittelua.

Yliräisänen-Seppänen tietää, miten kehittäisi virtuaalista oppimisympäristöä, jos ei tarvitsisi huomioida talo-

udellisia resursseja. Silloin virtuaalimaailmassa hyödynnettäisiin enemmän kehollisuutta.

– Kehollinen käyttöliittymä auttaisi irrottautumaan tekniikasta. Tekniikka olisi yhä enemmän taustalla ja ympäristöön kiinnityttäisiin toiminnan eikä välineiden kautta, Yliräisänen-Seppänen kuvailee. ●

Taiteiden tiedekunnan mediaympäristöjä valottavien tutkimusten määrä lisääntyy pian yhdellä, kun Hannu Eerikäinen väittelee aiheesta *Cybersex and Proshetic God: "Sex", Desire and the posthuman Body in Cyber Discourse*.

Valokuva: Kalle Tapio/Seven-1

Pia Yliräisänen-Seppänen kehittää Rovaniemen ammattikorkeakoulussa oppimisympäristö ENViä, jossa voi harjoitella muun muassa ensiapua ja kriisitilanteiden hallintaa.

Laura Junka

Tutkivat tekijät, tekevät tutkijat

Mediatutkimusta on joskus moitittu kohteestaan etäännyneeksi alaksi. Kun mediatutkimuksen kenttä alkoi muotoutua 1960-luvulla, se oli etupäässä yhteiskuntatieteilijöiden ja taiteentutkijoiden heiniä. Harvalla oli henkilökohtaista kokemusta mediatyöläisenä.

Nykyään on toisin. Suuri osa johtavista mediatutkijoista on toiminut tai toimii jollakin media-alalla, ja mediatieteen koulutusohjelmat valmistavat opiskelijoita yhtä lailla median kuin mediatutkimuksenkin ammattilaisiksi. Samalla mediatutkimuksen kenttä on laajentunut yhä monitieteisempään ja -tapaisempaan suuntaan.

Monikielinen mediataitaja

Paimiolainen *Jussi Ängeslevä* tutkii niin taiteen kuin tieteenkin keinoin teknologian, luonnon ja inhimillisen maailman suhdetta ja leikkauspisteitä. Ängeslevä on kansainvälisesti tunnettu mediataiteilija, joka toimii Berliinin taideyliopistossa vierailevana professorina. Lisäksi hän on AD:nä eurooppalaisessa ART+COM designyrityksessä.

Ängeslevä kokee mediatutkimuksen ja mediataiteen suhteen symbioottiseksi. Teoria tuottaa käsitteitä, jotka antavat taiteelle sisältöä, ja käytännön tekeminen selkeyttää kuvaa alan mahdollisuuksista ja rajoitteista.

Taiteita Ängeslevä on harrastanut aina, mutta vielä luki-ossa hän tähtäsi ekonomistiksi. Suunta muuttui, kun abitu-

Mediatutkijat
tutkivat mediaa,
mutta yhä useammin
he ovat myös
median tekijöitä.
Parhaimmillaan
rajanylitykset
antavat syvyyttä
kummallekin alalle.

rientti kävi Ruotsissa jatko-opiskelulomalla ja tutustui mediatieteeseen.

– Se oli todella silmät avaavaa. Tajusin, että voisin tehdä jotain taiteen ja tieteen välimaastossa, Ängeslevä muistelee.

Ängeslevä alkoi etsiä mediataiteen perusopintopaikkaa koko Euroopan alueelta, mutta paras vaihtoehto löytyikin läheltä.

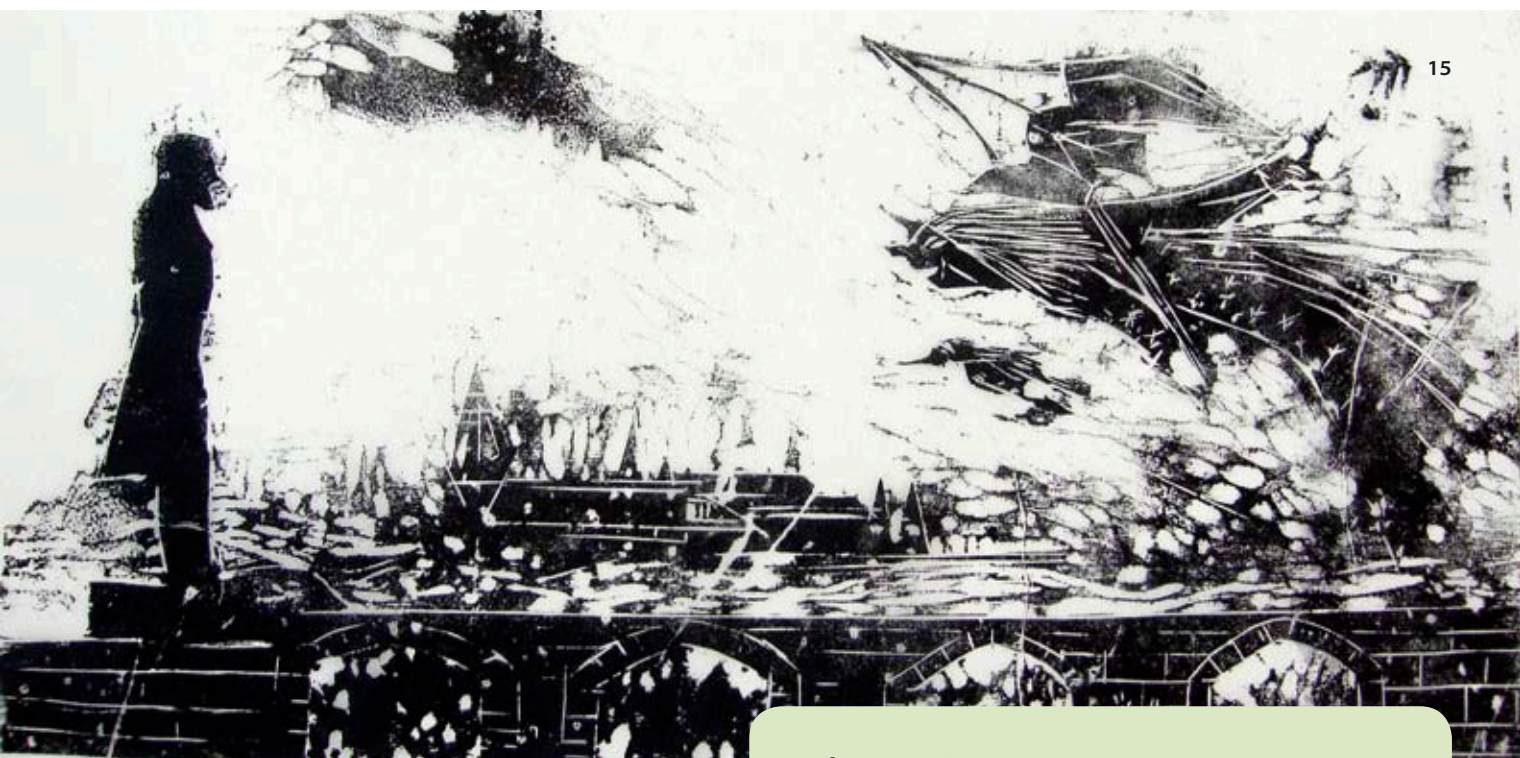
– Mediataiteen maisteriohjelmaa oli 90-luvun loppupuolella tarjolla vaikka missä, mutta kandidatasolla paikat olivat harvassa. Lapin yliopistolle perustettu audiovisuaalisen mediakulttuurin koulutusohjelma oli silloin todella uraauurtava, Ängeslevä kehaisee.

Lapin jälkeen Jussi Ängeslevä täydensi opintojaan Lontoon Royal College of Artsissa. Sitten hän on tutkinut interaktiivista mediaa, tuottanut multimediainstallaatioita ja ympäristötaideteoksia,

suunnitellut teknologisia patentteja ja prototyypppejä, tuottanut interaktiivisia mediaratkaisuja kaupallisiin tarkoituksiin ja opettanut tietotaitoaan eteenpäin eri yliopistoissa.

Monialaisuus on haastavaa, mutta juuri se erottaa Ängeslevän työn muista.

– Yleensä mediatuotantoprojektissa eri ihmiset edustavat eri osa-alueista. Ryhmässä etsitään hyvät konseptit, tutkitaan taloudelliset toteutusmahdollisuudet ja teknologisesti elegantti ratkaisu ja pohditaan, miten koko paketti toimii, Ängeslevä kertoo.

Puupiirtämiseen liittyvä hitaus ja sattumanvaraisuudet kiinnostavat Silja Nikulaa myös tutkimuksellisessa mielessä. Kuvan teos on Nikulan näyttelystä Poettinen muodonmuutos – matkakuvia Prahasta.

– Itse toimin näillä kaikilla aloilla – mutta en kyllä missään nimessä voi sanoa, että olisin ekspertti missään! Toisaalta koen tärkeäksi, että voin sulavasti ”vaihtaa kieltä” ja pystyn keskustelemaan kaikkien kanssa. Silloin se vuoro-vaikutus ei ole niin yksisuuntaista.

Kuvan teoriaa tekijän näkökulmasta

Silja Nikula hankki itselleen ensin mainosgraafikon pätevyyden ja toimi alalla pitkään suunnittelijana. Nykyään Nikula on Lapin yliopistolla graafisen suunnittelun lehtorina ja kirjoittaa mediatutkimuksen alalle sijoittuvaa väitöskirjaa.

Nikula tutustui mediatutkimukseen Lapin yliopistossa päivittäessään osaamistaan maisteritasolle. Alan avautuminen vei kuitenkin aikansa.

– Graduvaiheessa minulla ei tainnut olla kunnan käsitystä tutkimuksesta, menetelmistä tai lähdekritiikistä, myöntää luontonäyttelyn suunnitteluprojektista kirjoittanut Nikula itseään säästelemättä: – Kuvailin vain sitä näyttelyä.

Suhde tutkimukseen kehittyi vähitellen. Silja Nikula siirtyi Lapin yliopiston lehtorin virkaan vuonna 2004, ja tällä kertaa teoria kolahti. Etenkin *Inkeri Savan* ja *Juba Varton* tekstit taiteellisesta tutkimusprosessista ja ”toisenlaisen tietämisen tiestä” tuntuivat heti omilta. Heureka!

– Tuntui siltä, että juuri tästä omassa työssäni on aina ollut kyse! Aikaisemmin en vain osannut sanallistaa sitä, Nikula iloitsee.

Suhtautuminen tietoon on muuttunut

Mediatutkimukselle tyypillistä teorian ja käytännön rajojen ylittymistä voi selittää monella tavalla.

1990-luvulta lähtien taidekorkeakoulut ovat siirtyneet tiedekorkeakoulujen tapaiseen järjestelmään, ja nyt myös media-alan tuloksia arvioidaan tutkimuksen ja tiedon tuottamisen näkökulmasta. Kaikilta media-ammattiin valmistuvilta korkeakouluopiskelijoilta vaaditaan myös tutkimusvalmiuksia.

Myös laajemmalla tieteenkentällä suhtautuminen tietoon ja tieteellisen tutkimuksen lähtökohtiin on muuttunut. Tekemisen kautta syntyvälle kokemukselliselle tiedolle on alettu antaa uutta painoarvoa, ja teorian ja käytännön väliset rajanylitykset kiinnostavat. Siksi median tekijät löytävät yhä helpommin kanavia muuntaa osaamisensa myös tutkimuksen alalle.

Muutos on aiheuttanut myös kritiikkiä. Kuinka paljon tieteellisyiden käsitteestä voidaan joustaa, jotta taiteelliseen tai käytännön työhön perustuva tutkimus sopii sen piiriin? Toisaalta, pitääkö kaikkien tietämisen tapojen sopia tieteellisen tutkimuksen olettaamaan muotoon?

Väitöskirjassaan Nikula tutkii kuvan tekemiseen liittyviä subjektiivisia prosesseja. Oma ammatillinen kokemus ja henkilökohtainen suhde kuvan tuottamiseen ovat tämän tutkimuksen elinehto. Toisaalta teoriaan ja mediatutkimuksen käsitteisiin perehtyminen on rikastanut myös työtä graafikkona ja kuvantekijänä.

– Nyt aiempi käsitykseni graafikon työstä tuntuu suppealta, Nikula kertoo.

– Teoria on auttanut tiedostamaan kuvan tekemiseen liittyviä tunteita ja ajatuksia ja antanut avaimet niiden välittämiseen, myös muille. ●

Leo Pekkala ja Päivi Hakkarainen

Sosiaalisessa mediassa on varjopuolensa

Sosiaaliseen mediaan kohdistuu kasvatuksen kentällä suuria odotuksia. Huuman keskellä on hyvä muistaa, että pelkkä osallistuminen ei vielä takaa medialukutaitoa ja että verkon sosiaalisuus voi olla myös tuhoavaa.

Verkkoteknologioita hyödyntävien kasvatuksen ammattilaisten puheissa ajankohtaisimpia termejä ovat sosiaalinen media ja Web 2.0. Niitä on usein käytetty kuvaamaan internetin nykyistä vaihetta, jossa erityisesti sosiaaliset ja yhteisölliset sovellukset valtaavat tilaa perinteiseltä internetiltä.

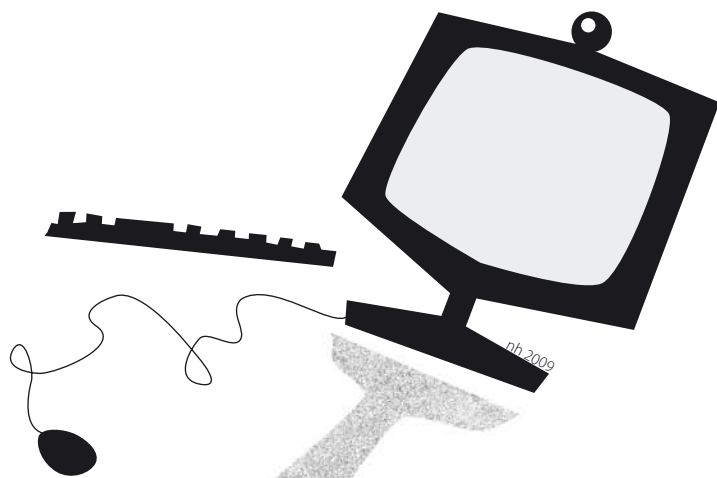
Perinteinen internet mahdollistaa esimerkiksi pysyvien verkkosivujen selaamisen ja tiedon etsimisen. Sosiaalinen media mahdollistaa puolestaan sisällön tuottamisen, jakamisen ja kommentoinnin reaaliaikaisesti ja maailmanlaajuisesti.

Esimerkkeinä tyypillisistä sosiaalisen median muodoista voidaan pitää blogeja, gallerioita (esim. IRC-Galleria), videokuvan ja tekstin jakamiseen suuntautuneita sivustoja (esim. YouTube), sosiaalisia yhteisöjä (esim. Facebook ja MySpace), virtuaalimaailmoja (esim. Habbo Hotel ja Second Life) ja yhteisöllisen kirjoittamisen palveluja (esim. wikit tai Google Docs, jolla tämäkin artikkeli on kirjoitettu).

Sosiaalinen media ei elä vain kasvatuksen ammattilaisten puheissa. Se on kasvavassa määrin osa koulutusorganisaatioiden käytännön toimintaa. Nyt ostetaan kilvan saaria Second Lifesta opetuskäyttöön.

Vaihtuu siltä, että tällä hetkellä sosiaaliselle medialle ladataan kasvatuksen kentällä valtavan suuria odotuksia

– aivan kuten aikaisempina vuosikymmeninä on ladattu televisiolle, tietokoneille ja perinteiselle internetille.

Odotukset kulminoituvat sosiaalisuuteen, tuottamiseen ja osallistumiseen, joilla nähdään olevan arvoa ihmisen oppimisen, kehittymisen ja kasvun kannalta. Mediakasvatuksen näkökulmasta haluamme tuoda esiin joitakin kriittisiä näkökulmia sosiaalisen median mahdollistamaan sosiaalisuuteen, tuottamiseen ja osallistumiseen sekä sosiaalisen median käyttöön yliopisto-opetuksessa.

”Sosiaalisuus” ei ole itseisarvo

Sosiaalisuus on sitä, miksi ihmiset sen tekevät – ja kaikkea ihmiset tekevät. Sosiaalisuus voi olla ihmisen kasvun ja kehityksen mahdollistavaa verkkovuorovaikutusta, joka toimii pelastusrenkaan tavoin. Yliopistomme mediakasvatuksen opiskelijat ovat kirjoittaneet suhteestaan sosiaaliseen mediaan muun muassa seuraavasti:

”Erilaisuuden tunne alkoi saada myönteisiä sävyjä verkkoyhteisössä menestymisen myötä. Kun ihmiset, jotka eivät välttämättä tietäneet, mistä olin kotoisin, mikä oli taustani tai minkä näköinen olin, antoivat hyvää palautetta, hyväksyin, että minussa todella oli monia hyviä puolia. He kuuluivat vain ääneni, nauroivat vitseilleni, manasivat taitojani, ja ennen kaikkea – halusivat aina vain pelata kanssani. Se oli ensimmäinen konkreettinen askel kohti tasapainoista identiteettiä.”

”Olen miettinyt, että ihan ilman tuollaista kuvagalleria mahdollisuutta en varmaan olisi niin äkkiä päässyt yli tietynlaisesta itseinhostani. Siellä saadut keuhut ja huomio kannustivat minua näkemään itseni muutenkin miellyttävän näköisenä tyttönä, enkä enää kokenut poikien kiusaa koulussa niin pahana.”

Toisaalta verkkoyhteisöllisyys voi olla hyvinkin tyhjää – sosiaalisuutta vailla sisältöä. Sosiaalisuudella voi olla näyttöarvoa: kyllähän 157 tuttavien verkosto näyttää hyvältä. Jatkuva tuttavaverkoston toiminnan seuraaminen on hieman kuin ohiajavan liikenteen seuraamista eli paljon liikettä, tapahtumia, melua ja näennäistä informaatiota. Aikaa kuluu, mutta mikä sen seurauksena muuttuu tai kehittyy? Paradoksaalisesti myös tuhoava antisosiaalisuus

voi olla osa sosiaalisen median sosiaalisuutta, kuten kouluampumistapauksissa.

Mediatuottajien suppea eliitti

Perinteisen tuottaja (producer) – vastaanottaja (user) -kattijaon katsotaan muuttuneen sosiaalisen median myötä tuottajavastaanottaja (produser) -malliksi. Tuottamisen ja nopean globaalien julkistamisen mahdollisuutta pidetään pääsääntöisesti positiivisena.

Pientuottajuutta tai tuottajavastaanottajuutta on esitetty 2000-luvun megatrendiksi. Omien kartoitustemme mukaan kuitenkin vain pieni osa esimerkiksi yliopistop opiskelijoista käyttää sosiaalista mediaa varsinaisesti sisältötuottamiseen.

Lisäksi sosiaalinen media on pääsääntöisesti nuorten ja aikuisten media – ei ikääntyneiden. Näyttää siltä, että suurimman osan sosiaalisen median sisällöistä tuottaa edelleenkin pieni, eräänlainen eliittiryhmä käyttäjiä. Suurin osa toimii perinteisen mediakäyttäjän tavoin eli katsellen ja kuunnellen toisten tuottamaa sisältöä.

Uutena mediakäyttäjytymisen muotona voidaan pitää erilaisten sisältöjen välittämistä ja kommentointia kaveripiirin kesken. Esimerkiksi tieto hyvästä videoklipistä ja siihen liittyvät kommentit leviävät salamannopeasti.

Medialukutaito ei kulje geneeissä

Medialukutaito tai mediataito on taitoa hankkia, arvioida, käyttää ja tuottaa mediasisältöjä eettisesti kestävällä tavalla. Medialukutaidon kehittyminen edellyttää sekä omien että muiden tuottamien juttujen kriittistä tarkastelua.

On hyvä muistaa, että digitaaliset sukupolvet eli koko elämänsä digitaalisessa ympäristössä viettäneet ovat vasta kasvamassa. Nämäkin kyberlapset ja -nuoret eivät saa geneeissään medialukutaitoa, vaan sitä on opetettava ja opiskeltava.

Mediaesityksiltä – niiltä itse tuotetuiltakin – on kysyttävä muun muassa seuraavia kysymyksiä: Millaisen version mediaesitys rakentaa tapahtumasta tai ilmiöstä? Millä keinoilla rakentaminen tapahtuu? Kenen näkökulmasta mediaesitys on rakennettu? Mitä jätetään kertomatta? Mitä ja kenen intressejä kertomisen tapa palvelee?

Sosiaalinen media yliopisto-opiskelussa

Tutkimukset antavat viitteitä siitä, että sosiaalisen median avulla voidaan tukea oppimista. Monista kysymyksistä meillä on kuitenkin vielä varsin vähän tietoa. Mitä esimerkiksi virtuaalimaailmojen avatareilla eli käyttäjien luomilla visuaalisilla hahmoilla voidaan tehdä oppimisen, kasvun ja kehityksen eteen?

Sosiaalisen median hyödyntämistä opetuksessa perustellaan usein sillä, että se voi toimia informaalin ja formaalin

lin oppimisen rajapintana. Perustelu on toki hyvä, mutta siltoja opiskelijoiden elämisaailmaan voi rakentaa monin muinkin tavoin.

Virtuaaliympäristöihin rakennettavat oppimisympäristöt vievät tavattomasti resursseja suhteessa perinteiseen, kasvokkain tapahtuvaan työskentelyyn. Uusia malleja kekeillaan innokkaimpien, muutenkin omaa opetustaan kehittävien opettajien toimesta, usein työtunteja laskematta. Tämä asetelma vaikuttaa myös saatuihin tutkimustuloksiin ja niiden yleistettävyyteen.

Uusimpien sosiaalisen median sovellusten opetuskäytön vaikuttavuudesta ei vielä ole laajoihin pitkittäistutkimuksiin perustuvaa tutkimustietoa. Myöskään panos-hyötyvertailuja ei juuri ole tehty, koska Web 2.0 -hype kantaa edelleen erityisesti päätöksentekijöiden tasolla.

Web 2.0 voidaan valjastaa opetuksen tavoitteiden suuntaisesti tukemaan yhteisöllistä tiedonrakentelua ja jaettua asiantuntijuutta. Sosiaalisen median mahdollistama toiminta on sopusuunnassa nykyisin vallalla olevien oppimiskäsitysten ja niitä toteuttavien pedagogisten mallien kanssa.

Ainakin periaatteessa sosiaalisen median avulla voidaan tukea oppimisen aktiivisuutta, reflektiivisyyttä, itseohjautuvuutta, yhteisöllisyyttä, keskusteluvoimaa, emotionaalisuutta ja luovuutta. Se voi mahdollistaa myös monipuolisista opetuksen, opiskelun ja tiedon esittämisen muotoja.

Teknologiset muutokset ovat nopeita. Virtuaalisten maailmojen huumassakaan ei tule unohtaa sitä, että kasvatuksen tulee pysyä tärkeämpänä kuin kulloinkin käytettävissä olevat, nopeasti muuttuvat teknologiset sovellukset. ●

Jotain uutta, jotain vanhaa

Havaintoja medioiden interaktiivisuudesta

Kun aloin opiskella Lapin yliopistossa audiovisuaalista mediakulttuuria 1990-luvun puolivälissä, interaktiiviset mediat olivat opintosisällöissä monin tavoin läsnä. Analysoimme muun muassa vuorovaikutteista mediataidetta, suunnittelimme ja toteutimme multimEDIATEOKSIA ja –kenties kiinnostavimpana – pohdimme mediakuvastojen kulttuurisia, yhteiskunnallisia ja historiallisia kytköksiä.

Interaktiivisuus ymmärrettiin 90-luvulla uudenlaisena tapana vaikuttaa teosten ja tuotantojen muotoon ja sisältöön: käyttäjällä oli mahdollisuus eri toimilla, kuten hiiren klikkauksilla, äänillä tai kehon liikkeillä, muokata mediasisältöjä ja valita eri reittejä teosten sisällä. Se, mikä nuoresta opiskelijasta vaikutti uudelta ja ennennäkemättömältä, asettui kuitenkin opintojen aikana historialliselle aikajanelle ja osaksi kulttuurisia jatkumoit.

Graduvaiheessa innostuin mediataiteilija *Marita Liulian* teoksista. Ymmärsin, että *Ambitious Bitch* ja *Son of the Bitch* -multimediaa oli mielekästä lähestyä muun muassa vuorovaikutteisina ja feministisinä, mutta lisäksi ne olisi kyettävä näkemään osana vuosisataisia nais- ja miesruumiiden kuvaamisen tapoja. Edessäni oli myös vuorovaikutteisen median asettama haaste: aloittelevan mediatutkijan tuli kriittisesti pohtia interaktiivisuuden tasoa eli sitä, millaisia ja kuinka laajoja vaikutus- ja navigointimahdollisuuksia teokset todellisuudessa mahdollistivat.

Medioista on jälleen alettu puhua vuorovaikutteisina tiloina ja teknologioina. Huomaan taas olevani samojen kysymysten äärellä kuin kymmenen vuotta sitten. Viime syksynä valmistuneessa väitöskirjassani tutkin valokuvia ja kohtasin kysymyksiä siitä, mitä vuorovaikutteisuus oikeastaan tarkoittaa ja millä välineillä sitä on ylipäättään mahdollista analysoida. Voisiko vuorovaikutteisuus olla ”vain” teoksista luettavaa vuoropuhelua eri yh-

teiskunnallisten, historiallisten tai kulttuuristen ilmiöiden kanssa? Vaaditaan-ko vuorovaikutteisuuteen aina käyttäjän mahdollisuus konkreettisesti muokata tuotannon sisältöjä?

Yksi minua tällä hetkellä kiinnostavista nykyaikaisista on *Anne Koskinen*, jonka tuotantoa voidaan luonnehtia käsite- taiteeksi. Koskisen taiteessa huomio kiinnittyy usein teosten tuotantotapoihin, kuvien filosofisiin tulkintamahdollisuuksiin sekä taiteen käsitteiden pohdintaan. Teosten lähtökohta on usein hyvin henkilökohtainen ja samalla jokaisen ihmisen elinpiiriin liittyvä.

Eräässä Koskisen teoksessa, vesiväreillä tehdyssä maalauksessa, esiintyy taiteilijan syntymäperhe. Teos on jäljennös taiteilijan perhevalokuvasta, jossa Koskisen äiti poseeraa kameralle 1960-lukulaisessa kamppauksessaan ja pitelee sylissänsä kahta lasta. Teos hätkähdyttää isän poissaololla ja panee miettimään isien ja äitien yhteiskunnallista asemaa paitsi 60-luvun myös tämän päivän Suomessa. Koska teos kyseenalaistaa modernismiin kytkeytyviä käsityksiä alkuperäisyydestä ja aitoudesta, se saa myös pohtimaan kulttuurissamme vallalla olevien porvarillisten perhekäsitysten pysyvyyttä. Teos vaikuttaakin varsin ajankohtaiselta nyt, kun yhteiskunnassamme on käynnissä vilkas keskustelu isien asemasta perheissä sekä siitä, mitkä ja millaiset perhemuodot koemme oikeina ja hyväksyttävänä. Valokuvasta tuotettu maalaus näyttäytyikin vahvasti vallitsevia käsityksiä kyseenalaistavana mediana. Lisäksi maalaus osoittaa, miten ”uudet” ilmaisut

ja mediasisällöt pitävät aina ja välttämättä sisällään myös ”vanhoja” kuvaamisen ja ymmärtämisen tapoja.

Koskisen maalausta katsoessani limitän aikaisemmin näkemiini kuviin, omiin kokemuksiini sekä tiettyyn aikaan ja paikkaan. Kun katson perheen kuvaa, näen siinä jotakin itsestäni mutta myös jotakin siitä vuosisataisesta perinteestä ja tavasta, jolla perhettä on totuttu kuvaamaan. Katsojalla on mahdollisuus rakentaa kuviin eri reittejä, merkityksiä ja näköaloja, eikä mikään katsomiskerta ole samanlainen. Katsomistapaani voisikin nimittää katseen varassa tapahtuvaksi vuorovaikutukseksi, jossa on läsnä sekä mennyt että tuleva – aivan kuten Koskisen taiteessa.

Mari Mäkiranta

Seppo Kuivakari

Mediataiteen peilit

Vuorovaikutteisissa peili-installaatioissa taiteilijan omakuva muuntuu yhdistelmäksi omakuvaa ja työhön heijastuvaa katsojaa. Kotoisuuden ja tuttuuden sijaan kokemuksessa korostuu kodittomuus ja outous.

Mediataidetta on tutkimuksessa aina viime vuosiin saakka tarkasteltu lähinnä modernistisen retoriikan keinoin. Tällöin mediataiteen – taiteen, joka hyödyntää ilmaisussaan erilaisia mediateknologioita – esteettiseksi muutokieleksi on määrittynyt melkein päykyseenalaistamatta modernin taiteen oma estetiikka eli kollaasin, montaaasin ja erilaisten sekatekniikoiden ylläpitämät väkivaltaiset ja rikkovat maailman jäsenystavat.

Loppusuoralle edenneessä väitöskirjatutkimuksessani tarkastelen vuorovaikutteisen nykyaiteen peilejä. Tulokulmani aiheeseen on mimesiksen ongelma eli todellisuuden jäljitelyn tapa taiteessa. Keskeinen kysymys on, miten peili jäljittelee todellisuutta.

Ensi silmäyksellä asiassa ei näyttäisi olevan mitään ongelmaa. Peilin kulttuurihistorian tutkimus kertoo, että peilin oletetaan kertovan meille näkemästään mahdollisimman todenmukaisesti. Näissä tulkinnoissa peili on sangen vakava eikä missään nimessä mikään ilkikurinen tai vallaton kuvastin: peiliin uskotaan ja luotetaan.

Dekonstruktiivinen taidefilosofia kyseenalaistaa kuitenkin peilin kyvyn heijastaa meille todellisuus sellaisenaan. Näissä tulkinnoissa mimesis ei tarkoita vain todellisuuden orjallista jäljitelyä vaan eritoten teoksen ja katsojan välistä suhdetta. Tämä suhde ei ole ennalta määrätty vaan elävä ja muuttuva.

Liioittelun logiikka

Vuorovaikutteinen mediataide ja sen peilit – mainittakoon tässä sellaiset installaatiot kuten *Alba d'Urbanon*

Touch Me (1995) ja *Max Deanin* sekä *Kristian Hortonin* *Be Me* (2002) – muodostavat usein heijastamastaan kiihityn, eräänlaisen kuva kuvassa -rakenteen.

Ne eivät esitä luomaansa kuvaa sellaisenaan – tai rikkoen, kuten modernistinen tulkinta edellyttäisi – vaan ainoastaan esittävät sen uudelleen päättymättömänä prosessina, jossa kuvastimen voi olettaa nauravan meille ja odotuksillemme siitä, keitä olemme tai missä olemme.

Peilin logiikka on tällöin liioittelun logiikkaa. Peili pelaa merkityksillä: se leikkii tarjoamallaan kuvalla todellisuudesta vetäytymällä alituisesti merkityksenannosta. Tällaiset peilit tuottavat taiteeseen outoa ja kummaa, jota pidetään nykytaiteelle tyypillisenä vierauden ja vieraantumisen problematiikkana, vastakohtana teknis-kulttuurisille ennakkoehdollamme.

Silti ymmärrän analysoimillani peili-installaatioilla olevan yhtäläisyyksiä vuosisataisiin markkina- ja tivoliviihteen mekanismeihin. Tällaisiahan ovat muun muassa peilitalot, jotka ovat aina leikkineet ja liioitelleet merkityksenannolla. Tällaisia ovat myös mediataiteen tutkimuksessa vielä sivuutetut motiivit, tintamareskit.

Tintamareski on ilveilyteatterin teknologiaa. Se on tuttu meille esimerkiksi erilaisista huvipuistoista suurena kuvana, jossa on aukkoja esimerkiksi päälle tai käsille. Kun astumme kuvaan sisään, kuvassa oleva keho ei korvaannu vaan täydentyy toisella keholla, omallamme.

Sekä *Touch Me* että *Be Me* ovat historiallisessa mielessä tällaisia tintamareskeja: niissä erilaisten vuorovaikutusmekanismien myötä taiteilijan omakuva muuntuu yhdistelmäksi omakuvaa ja työhön heijastuvaa katsojaa. Käsitän tämän omakuvan tallentamisen sijaan toiskirjoituksena, jossa kuvaa ei modernistiseen tapaan vain korvata toisella vaan yhdistelemällä.

Touch Me -työssä taiteilijan kasvot muuntuvat teosta koskettelemalla yhdistelmäksi

taiteilijaa ja katsojaa. *Be Me* -teoksessa katsojan kasvojen liikkeet puolestaan vaikuttavat taiteilijan omakuvaan, joka on heijastettu valkokankaalle katsojan eteen.

Eron tuottamisen sijaan mediateknologia tuottaa näissä epävarmuuden operaatioissa – *Sigmund Freudin* termin – enää vain kummaa: kotoisuuden ja tuttuuden sijaan kokemuksessa korostuukin nyt kodittomuus ja outous.

Vaikka alituinen vetäytyminen on jo itsessään petos, vuorovaikutteinen peili pettää myös odotuksemme itseltämme ja läsnäolosta maailmassamme. Kodittomuus tilassamme tai itsessämme kohtelee kaltoin kognitiivisia kykyjämme. Teoksiin luodun kodittomuuden pedagoginen tehtävä onkin leikin mielessä tapahtuva petos. Emme voi enää luottaa kokemaamme. Myös tässä kohdin taide jakaa populaarin viihteen liioittelun mentaliteetin.

Liioittelusta arkiväkivaltaan

Tämä tarkastelun taso avaa keskustelun ”väkivallan ekonomiasta”, josta muutama vuosi sitten edesmennyt filosofi *Jacques Derrida* puhui. Hän erotteli kolme väkivallan muotoa: totalisoivan, resistoivan sekä arkiväkivallan.

Totalisoiva väkivalta tarkoittaa omistussuhdetta, ja tällaisena se on hallinnan väline. Moderniin teknologiaan kytkettynä tällainen järjestymistapa tuottaa ennustettavuutta. Resistoiva väkivalta on edellisen vastakohta. Se on tyypillistä muun muassa modernistiselle mediataiteelle, jonka keskeinen eettinen pyrkimys on kulttuurimme ohjaavien ja hallitsevien rakenteiden kieltäminen.

Arkiväkivalta on puolestaan jotain jo teknologiaan kätkeyttä: se on rationaaliteetin ja ennustettavuuden omaa hulluutta, jota myös peili-installaatiot tuottavat esiin toiskirjoituksena.

Tässä projektissa taiteilija ei niinkään kiellä käyttämänsä teknologian toimintamekanismeja. Sen sijaan hän on taikuri, joka nostaa esiin teknologian omaa sisäistä outoutta liioitteluna. Näin tulkittuna mediataiteen peilit eivät ole historiallisesti vain modernin taiteen ilmentymiä alistetun ja syrjäytetyn paluuna. Pikemminkin ne muistuttavat renessanssin ja barokin ajan kokeiluja peiliteknologialla ”luonnollisen magian” nimissä. Näillä ”sivistuskoneilla” oli usein sama petoksen pedagoginen tehtävä kuin nykyisillä installaatioillakin: peili nauraa. ●

Lisätietoja

Kuivakari, Seppo (2009) *Desistant Media*. Teoksessa Francisco J. Ricardo (toim.) *Cyberculture and New Media*. Amsterdam & New York: Rodopi.

Sari Väyrynen

Arktisen koulutuksen etujoukot

Arktisen alueen kehittäminen voidaan hoitaa hyvin tai hyvin huonosti. Arktis-tutkijakoulussa tehdään työtä ensimmäisen vaihtoehdon puolesta.

Toimittuaan toista vuosikymmentä Arktisen neuvoston ja Barentsin neuvoston kansainvälisessä yhteistyössä Lapin yliopiston Arktisen keskuksen johtaja *Paula Kankaanpää* oli varma asiastaan: arktisella alueella pitää ottaa oppia vanhoista, muualla tehdyistä erheistä ja ohjata kehitystä modernisti eli kestävää kehitystä kunnioittaen. Mutta silloin on päätöksenteossa, hallinnossa ja yrityksissä oltava ihmisiä, jotka ymmärtävät maailmanlaajuisten ympäristöä ja yhteisöjä koskevien muutosten vaikutuksia nimenomaan arktisella alueella, hän pohti kuusi vuotta sitten.

Arktisen keskuksen erikoistutkija *Päivi Soppela* oli tullut samaan tulokseen vetäessään viiden vuoden ajan arktista ympäristöalan tutkijankoulutusohjelmaa CAESia.

– Innostus ohjelmaan oli valtava. Nuoret tutkijat etsivät toisiaan yli tieteenrajojen, halusivat kiihkeästi ymmärtää arktisen ympäristön ja yhteisöjen muutoksia sekä edistää kestävää kehitystä. Monilla motivaationa olivat koti ja juuret arktisella alueella. Kokemukset kansainvälisestä ohjelmasta osoittivat, että arktisten asiantuntijoiden koulutukselle oli selvä tilaus myös meillä Suomessa, Soppela muistelee.

Ratkaisuna Kankaanpää ja Soppela löivät tietämyksensä yhteen ja loivat valtakunnallisen ja monitieteisen Arktis-tutkijakoulun, jossa koulutetaan arktisten asioiden monipuolisia osaajia sekä tutkitaan modernin kehityksen ja globaalimuutoksen vaikutuksia arktisen alueen yhteiskuntaan ja ympäristöön. Vuonna 2003 opetusministeriö myönsi rahoituksen viittä tutkijankoulutuspaikkaa varten. Sittemmin koulu on saanut jatkoa viidelle paikalle toissa vuonna sekä kolmen paikan laajennuksen ensi vuodesta lähtien.

Siltoja erilaisten maailmojen välille

Opetusministeriön ja Suomen Akatemian tukemassa ja Arktisen keskuksen koordinoimassa Arktis-tutkijakoulussa on nykyisin mukana kaksikymmentä suomalaista ja ulkomaalaista tutkijaopiskelijaa Lapin, Oulun, Helsingin ja Joensuun yliopistosta. Suurin osa heistä työskentelee Arktisessa keskuksessa, ja heitä ohjaamassa on laaja tieteellisten

ohjaajien verkosto yliopistoista ja tutkimuslaitoksista eri puolilta arktista aluetta. Tieteenalojen kirjo ulottuu sosiologeista, oikeustieteilijöistä sekä politiikan tutkijoista aina biologieihin ja maantieteilijöihin asti. Puolet opiskelijoista väittelee Lapin yliopiston tiedekuntiin.

– Ensi vuonna koulussa alkaa uusi teema, jossa tarkastellaan luonnonvara- ja ympäristötaloutta sekä niihin liittyvää politiikkaa kestäväen yhteiskunnallisen kehityksen edistäjinä Barentsin euroarktisella alueella, Päivi Soppela kertoo.

Sekä Soppela että Kankaanpää ovat edelleen yhtä vakuuttuneita asiantuntijatarpeesta kuin tutkijakoulua rakentaessaan.

Politiikan tutkija selvittää alkuperäiskansojen vaikuttamismahdollisuuksia

– Tutkimusaiheeni on sellainen, että tietoa ja tutkijakontakteja on etsittävä kansainvälisesti. Arktis-tutkijakoulun kautta olen saanut vertaisverkoston lisäksi matka-apurahoja. Esimerkiksi tänä vuonna pääsin tutkijakoulun tuella New Yorkiin, sanoo tutkija *Marjo Lindroth*.

Lindroth tekee kansainvälisten suhteiden alaan kuuluvaa väitöstutkimustaan Arktisessa keskuksessa ja Arktis-tutkijakoulussa. Lisäksi hän koordinoi Arktisen keskuksen vetämää monitieteistä englanninkielistä Arctic Studies Program -opinto-ohjelmaa sekä Barentsin alueen arktista tutkijakouluverkostoa BANGia, joka perustettiin Arktis-tutkijakoulun aloitteesta toissa vuonna jatko-opiskelijoiden ja vanhempien tutkijoiden foorumiksi Barentsin alueella.

Väitöstutkimuksensa alkuperäiskansoista kansainvälisen politiikan toimijoina Lindroth arvioi valmistuvan puolentoista vuoden kuluttua.

– Tarkastelen etenkin YK:n alkuperäiskansojen pysyvää foorumia alkuperäiskansojen vaikuttamisen areenana. Alkuperäiskansoilla alkaa jo olla moraalista ja kansainvälisoikeudellista valtaa, mutta tilanne on paradoksaalinen, sillä hallitusten välisissä organisaatioissa, kuten YK:ssa, toimitaan aina loppujen lopuksi valtioiden ehdoilla, Lindroth toteaa.

– Pelkästään Barentsin alueelle investoidaan lähitulevaisuudessa miljardeja euroja kaivos- ja energiateollisuuden, matkailuun ja infrastruktuuriin. Toisaalta arktisella alueella on koskematon luonto sekä alkuperäiskansojen ja paikallisten asukkaiden yhteisöjä, joiden toimeentulo ja kulttuurien lähtökohdat poikkeavat globaalin talouden intresseistä. Nämä erilaiset maailmat on pystyttävä huomioimaan kehityksessä. Koulutus on siinä hyvä väline: sen kautta voidaan lisätä arktisia alueita koskevaa tietoa ja ymmärrystä, tutkijakoulua johtava Kankaanpää toteaa ja painottaa vielä, että tutkijakoulun tehtävänä ei ole vastustaa kehitystä.

– Sen sijaan tuemme sitä, että kehityksessä otetaan huomioon kaikki merkittävät näkökulmat.

– Ja näkökulmien sovittamiseen tarvitaan uusia työtapoja, jossa eri tieteenalat kohtaavat, jatkaa tutkijakoulun koordinaattori Soppela ja havainnollistaa:

– Arktis-tutkijakoulussa opiskelijoita koulutetaan monitieteiseen työskentelyyn esimerkiksi yhteisissä seminaareissa sekä yleisimmin vuorovaikutukseen ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Opiskelijat mm. esittävät tutkimustuloksiaan suurelle yleisölle tutkijakoulun järjestämällä vuotuisilla yleisöluennoilla. Koulu myös tukee opiskelijoidensa kansainvälistä liikkuvuutta matka-avustuksin.

Tähän mennessä koulusta on väitellyt viisi tohtoria Lapin,

Oulun ja Helsingin yliopistoihin ja lähivuosina määrä kasvaa kymmenellä.

– Kokosimme kouluun suunnitelmallisesti tutkijoita, jotka olivat väitöstutkimuksessaan alkuvaiheessa sen sijaan että olisimme poimineet viittä vaille valmiita tohtoreita. Siksi tulokset alkavat näkyä toden teolla vasta nyt. Toisenlaisiakin tuloksia on tullut: tutkimustyön ohessa on tutkijakoululaisille syntynyt useita vauvoja, Kankaanpää ja Soppela naurahtavat.

Kestävästä kehityksestä Lapin voimavara

Paula Kankaanpää iloitsee siitä, että esimerkiksi Lapin hallinnolliset päättäjät ymmärtävät hyvin kestävä kehityksen ja koskemattoman luonnonympäristön merkityksen.

– Olemme pyrkineet edistämään tutkimuksen näkyvyyttä ja arvostusta. Muun muassa Lapin liitto on nostanut kestävä kehityksen tärkeäksi valmistellessaan Lapille uutta strategiaa. Joka ikisellä Lapissa asuvalla yksi tärkeä syy asua täällä on luonto ja ympäristö: ne tarjoavat jotain, mitä muualta ei saa. Jos ne katoavat, katoavat myös alueen asukkaat ja bisnes.

– Luonto- ja ympäristönäkökohdat eivät ole vain ideologiaa vaan yhtä lailla liiketoiminnallinen mahdollisuus. Luonnon kauneuden ja rauhan huomioiva yhteiskuntasuunnittelu antaa Lapille loistomahdollisuuksia houkutellessa uusia asukkaita, matkailijoita ja eri alojen yrityksiä, joiden palvelukseen meidän kauttamme löytyy osajakin, Kankaanpää korostaa. ●

Tuija Kauppinen

Asiakas voi olla **paras markkinoijasi**

Miten etsit tietoa matkaa varten? Menetkö matkatoimistoon tai matkamessuille ja otat mukaasi pinon esitteitä? Vai haetko kirjastosta matkaoppaita? Tuskin. Nykyisin yhä useampi matkailija hakee tietoa ja matkavinkkejä internetin keskustelupalstoilta ja erilaisista yhteisöistä. Ovathan toisten matkailijoiden kokemukset ja suositukset paljon uskottavampia kuin esitteiden koraaluseet ja kiiltävät kuvat.

Matkailu on itse asiassa yksi suosituimmista nettiyhteisöjen kiinnostuksen kohteista. Miksi sosiaalisen median hyödyntäminen on kuitenkin Suomeen suuntautuvassa ja kotimaan matkailussa silti vielä lähes lapsenkengissä moniin kilpailijamaihin verrattuna?

Sytä on monia. Tärkein on varmasti se, että matkailuala on tuudittautunut vanhoihin hyviksi havaittuihin käytänteihin. Lisäksi sosiaalinen media on vielä varsin uusi ilmiö ja sen monet palvelut ovat eng-

Matkailuala on vähitellen heräämässä sosiaalisen median tarjoamiin mahdollisuuksiin myynti- ja markkinointikanavana. – Ennen kuin voi juosta, on osattava kävellä, muistuttaa Suomen johtava internet-markkinoinnin asiantuntija Ilkka Kauppinen.

lanninkielisiä. Kyse ei kuitenkaan ole rakettitieteestä.

– Matkailualalla ei yksinkertaisesti tiedetä internetin yhteisöllisten palvelujen hyödyntämismahdollisuuksia, väittää Lapin yliopistossa matkailun internet-markkinoinnista väitöskirjaa valmisteleva konsultti-yrittäjä *Ilkka Kauppinen*.

Näy siellä missä asiakkaatkin ovat

Lähes jokaisella matkailuyrityksellä toki on omat kotisivunsa, mutta se ei nykypäivänä enää riitä. Matkailupalvelujen tarjoajan

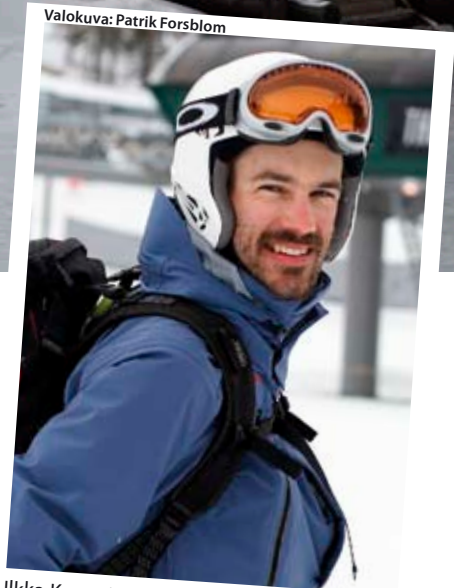
on näytävä siellä, missä asiakkaat ovat, eli internetin keskustelupalstoilla, yhteisöissä, blogeissa tai video- ja kuvagallerioissa.

Kauppinen mukaan matkailuyrittäjällä on kolme eri tapaa hyödyntää sosiaalista mediaa liiketoiminnassaan. Hyödyntämällä olemassa olevia palveluja, kuten Facebookia tai www.relaa.com:ia, viesti saadaan kohdistettua suoraan kohderyhmään kuuluville kävijöille. Toinen keino on lisätä sosiaalista mediaa omille kotisivuille. Esimerkiksi www.booking.com -palvelussa on eräänlainen sähköinen vieraskirja, jossa

Mitä Napapiirin kohdetta siellä keskustelupalstalla suositeltiinakaan?

Valokuva: Patrik Forsblom

Ilkka Kauppinen tutustuu matkailuun aktiivisesti myös vapaa-ajallaan. Intohimoinen ulkoilmalajien harrastaja hakee tietoja ja vinkkejä harrastuksiinsa sosiaalisesta mediasta.

asiakkaat antavat arvioita myynnissä olevista hotelleista, mikä lisää luotettavuutta ja kannustaa uusia asiakkaita ostamaan. Matkailuyrittäjä voi perustaa myös oman yhteisön, jossa käyttäjät voivat jakaa matkakokemuksiaan, neuvoja ja vinkkejä sekä keskustella muiden samanmielisten kanssa.

Hyvä uutinen on se, että suurin osa sosiaalisen median palveluista on vapaasti internetistä poimittavia ja täysin ilmaisia.

– Sosiaalinen media on oikein hyödynnettyinä erittäin kustannustehokas tapa kohdistaa markkinointiviestit oikealle kohderyhmälle ja saada käyttäjien itse luoman sisällön kautta ilmaista markkinointia yritykselle, Kauppinen tähdentää.

Entä sitten, jos keskustelupalstoilla puhutaankin negatiivisia asioita yrityksestä? Kauppinen ei ymmärrä, miksi sitä pelätään niin paljon. Hyvin hoidettu reklamaatio on parempi kuin reklamoitua ei ikinä olisi tapahtunutkaan. Ei sosiaalinen media tätä faktaa muuta.

Ei vain muodin vuoksi

Samaan hengenvetoon kun Kauppinen hehkuttaa sosiaalisen median tarjoamia

mahdollisuuksia nostaa yrityksen myynti ja markkinointi uudelle tasolle, hän top-puuttelee sokaistumasta kaikkien huulilla olevan ilmiön edessä.

– Kohderyhmä ja tavoitteet ovat kaiken a ja o. Jos tiedät, että asiakkaasi eivät käytä sosiaalista mediaa, älä vaivaa sillä päätäsi. Jos tiedät, että he käyttävät, laita ensin perusasiat kuntoon eli luo omille kotisivuille riittävästi mielenkiintoista sisältöä, hanki niille kävijöitä sekä aseta niille selkeä tavoite ja seuranta. Kun perusjalka on kunnossa, on sosiaalisen median hyödyntämisessäkin jotain järkeä, Kauppinen opastaa.

Tärkeää on tutustua itse käyttäjänä internetin yhteisöllisiin palveluihin sekä harjoitella esimerkiksi blogin kirjoitusta esimerkiksi harrastuksen ympärillä.

– Olen nähnyt lukuisia blogeja, joissa ei ole hajuakaan blogikirjoittamisen pelisäännöistä, tai keskustelupalstoja, joissa kukaan ei keskustele.

Kauppinen suosittelee myös matkailukehittäjiä, jotka kaikki hakevat nyt rahoitusta sosiaalisen median hankkeille.

– On toki hyvä, että kehittämisorganisaatiot ovat vihdoin heränneet, mutta

onko siinä mitään järkeä, että kaikki hakevat rahoitusta samanlaisille hankkeille? Entä jos sosiaalisen median kehittämishankkeen yhdistäisi vaikka kestäväan matkailuun, Kauppinen vinkkaa.

Kauppinen on terveisiä myös koulutussektorille. Sosiaalinen media on huomioitava entistä paremmin matkailukoulutuksessa: tulevaisuuden osaajat tehdään tänään. ●

Kirjoittaja on Lapin elämyksellisuuden osaamiskeskus LEOn sekä matkailun ja elämystuotannon osaamisklusterin viestintäpäällikkö.

Marjo Laukkanen

Synnyinseutunsa harras tulkki

Taidemaalari Antti Ojalan uusimmat työt herättävät henkiin Pohjanmaan kulttuuriin kuuluvat vaivaisukot ja kirkkopalossa vuosikymmeniä sitten tuhoutuneet puuveistokset.

Vielä hetki sitten tunsin vaivaisukot lähinnä koulun historian- ja uskonnonkirjoista. Siis ne kirkon tai kirkkotapulin seinään kiinnitetyt puiset veistokset, jotka käsi ojossa odottivat kirkossakävijöiden kolikkoja.

Antti Ojalan tapaamisen jälkeen huomaan etsiväni vaivaisukkojen kuvia verkosta ja miettiväni niiden merkitystä osana aikansa sosiaalityötä. Ojalalle veistokset eivät ole vain historian havinaa, vaan ne elävät kuvina ja tulkintoina hänen maalauksissaan.

Aiheeseen intohimoisesti suhtautuva Ojala on poiminut vaivaisukoista maalauksiinsa ne, jotka kiinnostavat häntä visuaalisesti. Häntä kiehtoo erityisesti veistosten primitiivinen tekotapa.

– Ne ovat taideteoksia, Ojala tiivistää.

Vaikka Ojala tulkitsee veistoksia maalauksen keinoin, lopputuloksessa on säilynyt jotain veistosmaista. Kankaalle maalatut

hahmot ovat kömpelöitä ja väritykseltään maanläheisiä. Ne ovat myös alkuperäisten veistosten tapaan arvokkaita, koruttomia ja vähän synkkiä.

Paluu juurille

Vaivaisukkojen maalaaminen merkitsee Ojalalle paluuta synnyinseudelleen Pohjanmaalle, jossa suurin osa vaivaisukoista sijaitsee. Ojala on kotoisin Lappajärveltä, nykyisestä Lapuan Kauhajärven kylästä.

Vaikka Ojala muutti pois Kauhajärveltä parikymppisenä, hän ei ole jättänyt koti-seutuuaan kokonaan taakseen.

– Se on ollut todella hyvä pankki, kun satuin syntymään sinne. Nykyinenkin kuvamateriaalini lähtee pitkälti niistä juurisista.

Ojala on yhä kiinnostunut kotikylästään ja sen asukkaista. Kun hän kierteli Kauhajärvellä 1970-luvulla valokuvaten ja piirtäen ihmisiä, syntyi ajatus vanhojen valokuvien keräyksestä ja tallentamisesta. Se toteutui kuitenkin vasta nyt, yli kolmekymmentä vuotta myöhemmin.

Vuosikymmenten kuluessa Ojala on muuttunut synnyinseudullaan vieraammaksi, mutta seutu itsessään on säilyttänyt tuttuutensa. Hän nauttii myös Kauhajärvellä vielä asuvien tuttaviensa ja sukulaistensa tapaamisesta.

– Sukupolvien vaihtuessa ja kyläkuvan muuttuessa jotain on sentään säilynyt: tiet ja pelot, joilla olin paimenessa isoisa-

Lapin yliopistossa Antti Ojala on työskennellyt paitsi työhuoneella myös taidekirjastossa, jossa hänen kuvapankkinsa on täydentynyt primitiivisellä materiaalilla.

Valokuva: Seyyar Nasretidin

Valokuva: Seyyar Nasretidin

Valokuva: Antti Ojala

Antti Ojala

Taidemaalari, graafikko Antti Ojala (s. 1935) asuu ja työskentelee Helsingissä Lallukan taiteilijakodissa. Ojala on debytoinut taiteilijana Helsingissä vuonna 1960, jolloin hän myös päätti opintonsa Taideteollisessa oppilaitoksessa. Kohta 50 vuotta kestäneen uransa aikana Ojalan töitä on nähty kymmenissä yksityis- ja yhteisnäyttelyissä niin kotimaassa kuin ulkomaillakin. Ojala työskenteli tämän vuoden alussa kolmen kuukauden ajan Rovaniemellä Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan ja Wihurin säätiön vierailevana taiteilijana.

ni kanssa. Aina kun käyn Kauhajärvellä, kävelen niitä samoja teitä, ja se tuntuu hyvältä.

Kauhajärven kirkko on taidemaalarielle selvästi yksi synnyinseudun vaikuttavimmista paikoista. Vuonna 1867 valmistunut kirkko tuhoutui tuhopoltossa vuonna 1981, mutta kirkkotapuli ja sen vieressä seissyt vaivaispoika säästivät.

Liekkeihin tuhoutui pieniä puuveistoksia, jotka Ojala onneksi ehti valokuvata ja joita hän yhä tulkitsee maalauksissaan. Ne oli poistettu kirkosta puhasoppisuuden aikana kirkkotapuliin, josta Ojalan äiti löysi ne. Ojala teki myöhemmin aloitteen veistosten palauttamiseksi kirkkoon.

Kevyempi sydän

Ojala aloitti uransa graafikkona mutta liukui pikkuhiljaa maalariksi. Hän kertoo väsyneensä grafiikassa tekniseen toteuttamiseen ja etukäteissuunnitteluun. Maalaamisessa Ojalaa kiehtoo suora kosketus materiaaleihin ja kuvan rakentaminen tekemällä.

Taidemaalariin kuvapankki ei ole tietokoneella vaan luonnoskirjoissa ja -papereissa sekä mielessä. Rovaniemellä ku-

vapankki on täydentynyt esimerkiksi Lapin yliopiston taidekirjastossa, minkä jäljiltä luonnoskirja pursuaa primitiivisiä kuvia eläimistä, ihmisistä ja esineistä.

Kuvapankki ei täydenny vain menneisyyden hahmoilla vaan myös uusilla kuvilla ihmisistä ja arjesta. Ojala pyrkii esimerkiksi tekemään yhden tai kaksi muotokuvaa vuodessa.

– Se on kurinalaista tekemistä, hyväksi ammattitaidolle.

Keväällä Ojala viettää kuukauden Grassinan kylässä Italiassa. Hän järjestää kylässä näyttelyn, jossa on esillä valokuvia ja piirroksia kyläläisistä lähes kahdenkymmenen vuoden ajalta.

– Odotan sitä mielenkiinnolla. Osa kuvien ihmisistä on kasvanut aikuisiksi, osa on jo poissa, Ojala kuvailee.

– Kohta on kaksi pitkään suunniteltua asiaa poissa sydämeiltä, tämä ja kotikylän kuvat. Sitten voin höllätä vähän.

Ojala ei kuitenkaan suunnittele pensseiden nurkkaan heittämistä ja eläkkeelle jäämistä.

– Niin kauan kuin käsi käy, niin hommia tehdään. En osaa kuvitella elämää ilman tätä, taiteilija sanoo ateljeessaan ympärilleen viitaten. ●

Taiteellista tutkimusta lääketieteestä – Taiteilija valkotakissa

Taiteellinen tutkimus on hakenut jo lähes kahden vuosikymmenen ajan paikkaansa akateemisessa tutkimuskentässä. Taiteellisten tutkimusten kirjo on laaja – yltyen tieteellisen tradition imitoimisesta sen railakkaaseen hylkäämiseen. Yksittäiset taideteokset ja tutkimuksen ulkoasu voivat olla hyvinkin kokeellisia, mutta sama kokeellisuus ulottuu harvemmin tutkimuksen perusasetelmaan, jossa taiteilija keskittyy oman työskentelynsä tutkimiseen. Tämän asetelman rikkoo mielenkiintoinen suuntaus, jossa taiteilija-tutkija lähestyy luonnontieteitä tai sitä soveltavia tieteenaloja ja valjastaa taiteen tekemisen tavaksi luoda uutta ymmärrystä näistä tieteenaloista.

Vaikka taiteellisella tutkimuksella ei ole yhteistä metodologista perustaa, kenttää yhdistää henkilökohtaisen ja mielikuvituksen ulottuvuuden vahva läsnäolo tutkimuksessa. Siinä missä esimerkiksi antropologinen lääketieteen tutkija asemoi itsensä usein tutkimishuoneen nurkkaan ”objektiiviseksi” tarkkailijaksi, taiteilija etsii nimenomaan itselleen ja edustamalleen taiteenalalle luontenomaisia tapoja lähestyä tutkimusaihetta.

Itse valmistelen parhaillaan Hollannissa (media)taiteellista tutkimusta lääketieteen kehokäytännöistä. Lähestyn tutkimusaihettani muun muassa suorittamalla lääketieteen opintoja, valmistamalla koetilanteita lääketieteen opiskelijoille ja reagoimalla liikkuvalla kameralla potilaslääkäri-vastaanottotilanteisiin. Lähestymistapani keskiössä ovat eettiset kysymykset, joista polttavimpina ovat yksilön kuvaaminen lääketieteellisenä ilmiönä ja taiteilijan asema lääketieteen kontekstissa.

Vaikka taiteilijoilla on historiallisessa perspektiivissä ollut suuri merkitys lääketieteen kehojen visualisoinnissa, lääketieteestä on teknologian kehittymisen myötä tullut sulkeutunut yhteisö. Taiteilijat ovat löytäneet sisäänpääsyn lääketieteeseen lähinnä ripustamalla töitään sairaalan seinille tai hyödyntämällä töissään omakohtaisia potilaskokemuksia. Esimerkiksi *Mona Hatoum* rakentaa *Corps étranger* (1994) -installaation oman suolistontähystysvideonsa ympärille.

Mutta pitääkö taiteilijalla olla terveysongelmia päästäkseen tai joutuakseen lääketieteellisen toiminnan ytimeen? Viime aikoina keskustelua on herättänyt teos, jossa Tukholman taidekorkeakoulu Konstfackin opiskelija teeskenteli olevansa psykoosissa ja ohikulkijat hälyttivät paikalle apua. Teos osui arkaan paikkaan, koska ”yleisönä” oli kadunkulkijoiden lisäksi myös pahaa aavistamaton ambulanssin hoitohenkilökunta.

Vaikka yksi taiteen tärkeistä tehtävistä on herättää keskustelua ja jopa provosoida, taiteellinen tutkimus ei

ole aktivismia. Taiteilijan on itse asiassa mahdotonta muodostaa pitkäkestoista dialogia lääketieteen kontekstissa, jos hoitohenkilökunta tai potilaat kokevat tulevansa uhatuiksi tai hyväksikäytetyksi. Kriittinen dialogi on kuitenkin olennainen osa uuden ymmärryksen syntyä. Haastavaksi dialogin tekee muun muassa se, että sairaalat ovat huolissaan maineestaan eivätkä halua tulla assosioituiksi mihinkään provokatiiviseen. Vaikka lääketieteen yksiulotteinen tuomitseminen olisi tässä yhteydessä houkuttelevaa, se ei tutkimusnäkökulmasta ole kovin kiinnostavaa. Kiinnostava sen sijaan on, miten taiteen henkilökohtaiset ja mielikuvituksen lisäarvot voitaisiin hyödyntää luonnontieteiden tutkimuksessa ja tuottaako tutkimuksellinen aspekti uusia taiteen muotoja, hybridejä, joissa taiteen ja tutkimuksen/tieteen erottaminen ei ole tarpeellista.

Valokuva: Kaisu Koski

Yliopisto juhli 30-vuotista taivaltaan

Vuosipäivän ohjelmassa painottui kulttuuri. Esimerkiksi näyttelijät Kylli Kõngäs ja Markku Kõngäs toivat juhlaan lappilaista elämää raakana Olli Tiuran tekstin pohjalta.

Rehtori *Mauri Ylä-Kotola* totesi Lapin yliopiston vuosipäiväjuhlassa 13. maaliskuuta, ettei Lapin yliopiston 30-vuotinen historia olisi ollut mahdollinen ilman yliopiston kahta juurta: Lappia ja kansainvälistä yliopistoinstituutiota.

– Lapin yliopisto on vuosikymmenten aikana kehittynyt alueellisesta ja kansallisesta vaikuttajasta kansainvälisen tiedeyhteisön jäseneksi. Globalisaatio murtaa perinteistä kansallista keskus-periferia-ajattelua. Pohjoisuus ja arktisuus eivät merkitse enää periferiaa tai syrjäseutua, vaan ne on alettu nähdä yliopiston globaalina voimana. Tulevaisuus näyttää, miten Lapin yliopisto kykenee edelleen uudistumaan ja tätä kautta menestymään muuttuvassa toimintaympäristössä, Ylä-Kotola pohti.

Henkilökunnan puheenvuoron juhlassa käytti Lapin yliopiston ammattiosasto JHL 814 ry:n puheenjohtaja, kirjastosihiteeri *Kaarina Stark*.

Starkin mukaan työhyvinvointi ja työssä jaksaminen syntyvät työn mielekkyydestä. Lapin yliopiston henkilöstöjärjestöjen ja hallinnon välistä yhteistyötä Stark piti

hyvänä. Henkilöstöjärjestöjen tavoitteena on kehittää yhteistyötä edelleen siten, että henkilöstö tuntisi olevansa samassa veneessä hallinnon kanssa ja soutavansa samaan suuntaan.

Starkin mukaan työntekijät ovat mukana muutosten toteuttamisessa tekemällä työnsä laadulla ja ammattitaidolla, mutta toisaalta hän toivoi, että jatkuvan muutoksen yhä kiihtyvä vauhti hiljenisi vähitellen.

Arto Kauppi Vuoden opettajaksi

Lapin yliopiston ylioppilaskunta valitsi Vuoden opettajaksi 2009 julkisoikeuden professori *Arto Kaupin*.

Arto Kauppi saa opiskelijoilta erityistä kiitosta hyvin suunnitelluista luennoistaan ja selkeistä luentomateriaaleista. Myös keskustelu, kriittinen pohdiskelu ja kyseenalaistaminen ovat tärkeä osa Kaupin opetusta.

Perinteinen Vuoden opettaja -nimitys on opiskelijoiden kiitos hyvin toteutetusta opetustyöstä. Se on kannustin mutta myös muistutus opetustyön tärkeydestä. ●

Illalla järjestetyssä henkilökuntajuhlissa pöydät notkuivat herkuista. Viihdykettä toivat teatteriesitykset, opiskelijoiden muotinäytös ja tanssimusiikki.

Arto Kauppi

Huomionosoitukset

Vuosipäiväjuhlassa jaettiin Lapin yliopiston juhlamitaleja, ansiomerkkejä ja huomionosoituksia sekä Tasavallan presidentin itsenäisyyspäivänä yliopiston henkilökunnalle myöntämät kunniamerkit.

Lapin yliopiston juhlamitalit

Lapin yliopiston hopeiset juhlamitalit luovutettiin professori *Esko Riepulalle* ja projektijohtaja *Arvo Jäppiselle* ja pronssiset juhlamitalit professori *Kari Hakapäälle*, professori *Simo Koskiselle* ja yliopiston historiategoksen kirjoittaja, filosofian tohtori *Matti Salolle*.

Huomionosoitukset ja ansiomerkit

Lapin yliopisto muisti huomionosoituksen yliopistoa 30 vuotta palvelleita työntekijöitä. Huomionosoitukset saivat hallintosihteeri *Kari Haverinen*, hallintosihteeri *Helena Juntunen*, dekaani, professori *Kyösti Kurtakko*, hallintojohtaja *Juhani Lillberg*, professori *Kaarina Määttä*, kirjastonhoitaja *Mirja Raivio* ja professori *Ahti Saarenpää*.

Lisäksi Lapin yliopisto jakoi ansiomerkkejä kahdenkymmenenviiden, kahdenkymmenen ja viidentoista vuoden palveluksen johdosta.

Kultaisen ansiomerkkin kahdenkymmenenviiden vuoden palveluksesta saivat virastomestari *Pauli Kaurahalme*, professori *Petri Kinnunen*, lehtori *Ali Niva*, lehtori *Leif Rantala*, opintosihteeri *Ritva Remes*, lehtori *Rainer Turpeenniemi* ja lehtori *Ulla Varmola*.

Hopeisen ansiomerkkin kahdenkymmenen palvelusvuoden täyttymisestä saivat lehtori *Leena Aura*, atk-asiantuntija *Arto Hangasluoma*, toimistosihteeri *Päivi Havela*, tutkija *Juha Joonas*, koulutuspäällikkö *Raimo Jänkkälä*, hallintopäällikkö *Kaisa Kangas*, viestintä- ja kongressisihteeri *Raija Kivilahti*, kiinteistösihteeri *Anna-Liisa Kuivalainen*, hallintosihteeri *Virpi Nousiainen*, ma. professori *Tarja Orjasniemi*, lehtori *Asser Pietiläinen*, informaattikko *Rainer Salossaaari* ja tietoasiantuntija *Arto Vitikka*.

Pronssisen ansiomerkkin viidentoista palvelusvuoden täyttymisestä saivat kirjastoamanuensis *Merja Ahvensalmi*, toimistosihteeri *Marja*

Collins, lehtori *Anne Ervast*, opintosihteeri *Raili Heikkilä*, tulosyksikön johtaja *Riitta-Liisa Heikkinen-Moilanen*, lehtori *Mirja Hiltunen*, hankekoordinaattori *Tuomas Honka*, professori *Timo Jokela*, projektisihteeri *Tuija Jokelainen*, projektisihteeri *Arja Kallioniemi*, tutkija *Seija Keskitalo-Foley*, yliassistentti *Minna Kimpimäki*, tietopalvelusihteeri *Arto Kiurujo*, projektisihteeri *Marita Kiviniemi*, lehtori *Seppo Kuivakari*, suunnittelija *Ritva Kuure*, virastomestari *Pertti Leinonen*, tutkimusprofessori *John Moore*, kehittämisspäällikkö *Satu Peteri*, osastosihteeri *Arja Petäjäsuo*, lehtori *Seppo Raiski*, vanhempi virastomestari *Raili Satokangas*, päätoiminen tuntiopettaja *Marianne Silén*, opintoasiain päällikkö *Tuula Tolppi*, lehtori *Katriina Uljas-Rautio* ja koulutussihteeri *Merja Äikäs*.

Tasavallan presidentin myöntämät kunniamerkit

Vuosipäiväjuhlassa jaettiin myös Tasavallan presidentin itsenäisyyspäivänä yliopiston henkilökunnalle myöntämät kunniamerkit, jotka saivat:

- Professori *Tuija Hautala-Hirvioja* ja professori *Heikki Mattila*: Suomen Valkoisen Ruusun 1. luokan ritarimerkki
- Harjoittelukoulun rehtori *Eija Valanne*: Suomen Leijonan 1. luokan ritarimerkki
- Suunnittelu- ja rahoituspäällikkö *Tarja Särkkä*: Suomen Valkoisen Ruusun ritarimerkki
- Lehtori *Kaarlo Alaoja*: Suomen Leijonan ritarimerkki
- Lehtori *Tom Engblom* ja tietojärjestelmäpäällikkö *Seija Nevala*: Suomen Valkoisen Ruusun ansioristi
- Atk-suunnittelija *Arja Piironen*: Suomen Leijonan ansioristi
- Henkilöstöneuvoja *Iina Karjalainen*, viestintäsihteeri *Leila Tauriainen* ja hallintosihteeri *Tuula Kreus*: Suomen Valkoisen Ruusun 1. luokan mitali
- Hankintasihteeri *Pauli Rantakokko*: Suomen Valkoisen Ruusun mitali

Sari Väyrynen

Täysosumat lehtikuvaajille

Valokuva: Jussi Leinonen

Valokuva: Jussi Leinonen

Valokuva: Jussi Leinonen

Lapin yliopiston audiovisuaalisen mediakulttuurin opiskelijoille napsahti täyspotti Vuoden lehtikuvat 2008 -kilpailussa.

Jussi Leinonen valittiin vuoden lehtikuvaa-jaksi. Lisäksi hän voitti Vuoden henkilökuva-sarjan ja sai kunniamaininnan Vuoden koti-maan reportaasi -sarjassa. Anssi Jokiranta pal-kittiin vuoden urheilukuvasta.

Jussi Leinonen otti voitokkaat kuvat sano-malehti Keskipohjanmaan kesäkuvaajana. Kuvauskohteina mieluisimpia ovat ihmiset tekemisissään: kadulla, kotona, töissä.

– Lehtikuvaaja pääsee osallistumaan erilais-ten ihmisten elämään hetkeksi ja dokumen-toimaan sitä, mies pohtii alan viehätystä.

Tuomaristo arvioi Leinosta monipuoliseksi osaajaksi, jolla on vahva tyyli ja joka rajaa ku-vasa täydellisesti. Kuvaajan oma arvio me-nestyksen salaisuudesta on oikea asenne.

– Kun tällainen uransa alkuvaiheessa ole-va kaveri sai Keskipohjanmaassa näyttöpai-kan, yhtään kuvauskeikkaa ei väheksytty. Jo-kainen aihe ansaitsi saman kohtelun, Leino-nen sanoo.

Vuoden urheilukuvasta palkittu Anssi Jo-kiranta kuvaa etenkin lumilautailua ja lisäk-si eri lehtiin freelancerina. Tuomaristo kehui harvinaisessa ympäristössä otettua kuvaa, joka näyttää samanaikaisesti korkeatasoisen urhei-lusuorituksen ja valokuvaajan luovuuden.

– Lumilautailun kuvaamisessa näyttävät temput on pystyttävä taltioimaan siinä het-kessä, kun ne lopulta onnistuvat lukematto-mien yritysten jälkeen. Lumilautailun paris-ta tuleekin paljon hyviä kuvaajia, Jokiranta sanoo. ●

Valokuva: Jussi Leinonen

5.

4.

Vuoden henkilökuvasa (1.) maakuntakirjai-lija Elvi Löhönen poseeraa Kokkolan kirjas-ton edessä. Löhöselle kirjasto on kuin toinen koti, minkä kuva kertookin: kirjailija on lähes kasvanut kiinni kirjastoon. Leinosen voitok-kaan kuvasarjan kuvissa muun muassa Sievin suviseurojen osallistujat ovat vetäneet kumi-kengät jalkaan kovien sateiden vuoksi (2.) ja Joel Slotte kaivaa kesätöikseen hautoja Mari-an hautausmaalla Kokkolassa (3.).

Vuoden urheilukuvasa (4.) lumilautailija tai-turoi lähes keskellä yötä Rovaniemellä Arktikum-talon lähimaastossa.

Joskus näinkin päin: valokuvaajat Anssi Joki-ranta (vas.) ja Jussi Lei-nonen tähtäimessä (5.).

**Lapin yliopisto
onnittelee Jussia ja Anssia!**

Tanja Joona
Tutkija
Arktinen keskus /
PYVI
Arktis-tutkijakoulu

Vertailemalla vastauksia **maaoikeuskysymyksiin**

Tutkimusta tehdessäni olen kysynyt muutaman kerran itseltäni: Mikä on työni merkitys ja hyöty yhteiskunnalle ja muille asianosaisille? Mikä arvo tutkimuksen tuloksilla on ja miten niitä voidaan hyödyntää käytännössä?

Alkuperäiskansojen maaoikeuksista keskusteltaessa puhutaan harvoin käytännön asioista. Keskustelua käydään useilla eri tasoilla, mutta harvemmin konkretian tasolla. Maaoikeuksia koskeva tutkimus on hyvin usein teoreettista, vaikeasti ymmärrettävää ja lähestyttävää. Haasteena onkin tuottaa uutta tietoa niin, että se olisi ymmärrettävää niin päätöksentekijöille kuin tavallisille ihmisillekin. Siis tuottaa tietoa niin, että siitä olisi hyötyä.

Kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisten suhteiden tieteenaloilla on tutkittu varsin vähän sitä, mitä kansainväliset sopimukset voimaantuttuaan todellisuudessa merkitsevät ja millaisia käytännön muutoksia esimerkiksi lainsäädäntöön tarvitaan. Tietoa ei ole myöskään siitä, mitkä ovat ne tosiasialliset veloitteet, joihin valtio sitoutuu ratifioidessaan sopimuksen. Ratifiointia harkitsevissa valtioissa ongelmat liittyvät lähinnä sopimuksen ns. maaoikeusartikloihin ja vaatimukseen myöntää omistusta ja hallintaoikeus alkuperäiskansoille heidän perinteisesti asuttamillaan alueilla.

Ongelmia näyttäisi esiintyvän myös ratifioinnin jälkeen. Tutkimuksessani olen tarkastellut alkuperäiskansojen maaoikeuksia niissä maissa, jotka ovat jo ratifioineet ILO-sopimuksen numero 169. Kaikkiaan ratifiointeja on 20, ja suurin osa ratifioinnin tehneistä valtioista on Latinalaisen Amerikan maita. Pohjoismaista Norja ja Tanska ovat ratifioineet sopimuksen, Suomessa ja Ruotsissa harkitaan edelleen.

Valtioiden motivaatio ratifioida sopimus vaihtelee. Useille maille ratifiointi on merkinnyt käytännönläheistä ja taloudellista apua erilaisten kehitysprojektien toteuttamiseen. Suomessa ratifiointia perustellaan mm. sillä, että

me olemme ihmisoikeuksien mallimaa ja meidän tulisi turvata ihmisoikeudet myös alkuperäiskansojen maaoikeusasioissa.

Ratifioijavaltioiden joukosta puuttuvat mm. Kanada, Yhdysvallat, Australia ja Uusi-Seelanti. Ne ovat kaikki länsimaiseen oikeusjärjestelmään nojaavia valtioita, joita asuttavat suuret alkuperäiskansaväestöt. Esimerkiksi Australiassa sopimuksen ratifiointia ei pidetä tarpeellisena. Sen sijaan Australiassa on tehty pitkälle meneviä omistusoikeusratkaisuja kansalliseen lainsäädäntöön perustuen.

Kokonaisuudessaan ILO-sopimus numero 169 säätelee asioita, jotka koskettavat elämän perusasioita laidasta laitaan kuten terveydenhoitoa, sosiaaliturvaa, työttömyyttä, koulutusta ja perinteisten elinkeinojen harjoittamista. Nämä jäävät usein maaoikeuksien varjoon myös käytännön tasolla.

Käytäntöjen tutkiminen on kuitenkin tärkeää, sillä moniin kysymyksiin voidaan löytää ratkaisuehdotuksia vertailemalla.

Tutkimuksellisesti aihe on ollut haastava. Valtioille alkuperäiskansan perinteisesti asuttamien maiden omistusta ja hallintaoikeudessa on pitkälti kysymys suvereniteetin uudelleen arvioinnista sekä usein merkittävistä taloudellisista resursseista, joita näillä alueilla on. Toisaalta kysymys on kolonialisaation historian ja alkuperäiskansan oikeuksien tunnustamisesta sekä virheiden korjaamisesta, ilman ILO-sopimusta tai sen avulla.

Sopimuksen ratifiointia ei sinällään voida pitää itseisarvona, tärkeintä on sopimuksen taustalla oleva tavoite edistää alkuperäisväestön oikeuksien ja aseman turvaamista. Tapahtuuko tämä sopimuksen ratifioinnilla tai ilman sitä, ei sinällään liene merkityksellistä.

Tanja Joona valmistelee väitöskirjaa ILO-sopimuksesta numero 169.

Vedenalainen maailma

Koulutussihteeri *Outi Piipponen* kävi sukeltamisen peruskurssin vuonna 2005.

– Heti ensimmäinen sukellus toi tunteen, että tämä on minun juttuni, Outi sanoo.

Ruuhkukeltamista varten tarvitaan kortti, joka on luokiteltu mm. sukellussyvyyden mukaan. Outin kortti P2 oikeuttaa sukeltamaan 30 metriin asti.

– Sukeltamista voi harrastaa kuka tahansa normaalin fyysisen ja psyykkisen terveydentilan omaava henkilö ikään katsomatta. Varusteisiin kuuluvat märkä- tai kuivapuku, maski, räpylät, paineilmasäiliö, regulaattori vara-annostimiseen, syvyys- ja painemittari, tasapainotusliivi, painovyö, parinaru, kompassi, sukelluskello, puukko ja lamppu. Rahaa varusteisiin uppoaa noin 2 000–3 000 euroa.

Laitesukellusta voi harrastaa ympäri vuoden, kesällä suoraan rannasta käsin tai venettä apuna käyttäen ja talvella avantosukellusta. Uimahalli on hyvä harjoittelupaikka talvisin perusharjoitteluun.

– Talvisukellus ei ole niin kamalaa kuin voisi olettaa. Maisema jään alla voi olla jopa kaunis, kun aurinko hohkaa jään ja lumen läpi mustaan veteen. Kylmä vesikään ei oikeilla varusteilla nautintoa haittaa. Avantosukellukseen liittyy normaalia tiukempia varomääräyksiä.

Kesäisin Outi sukeltaa pääasiassa Rovaniemen lähialueilla. Pinnan alla on kaikenlaista nähtävää.

– Esimerkiksi Kemijoen pohjalta löytyy kaikenlaista aina polkupyöristä kännyköihin ja potkulautoihin. Mukavaa on myös seurailla kaloja ja muuta vedenalaista eliöstöä.

Outi on käynyt sukeltamassa myös Jäämerellä, jossa on hyvä näkyvyys ja varsin rikas vedenalainen elämä.

– Jäämerellä kalastamme atraimella tai harppuunalla mm. kissakalaa ja kampelaa. Illalla paistamme päivän aikana saamamme saaliin.

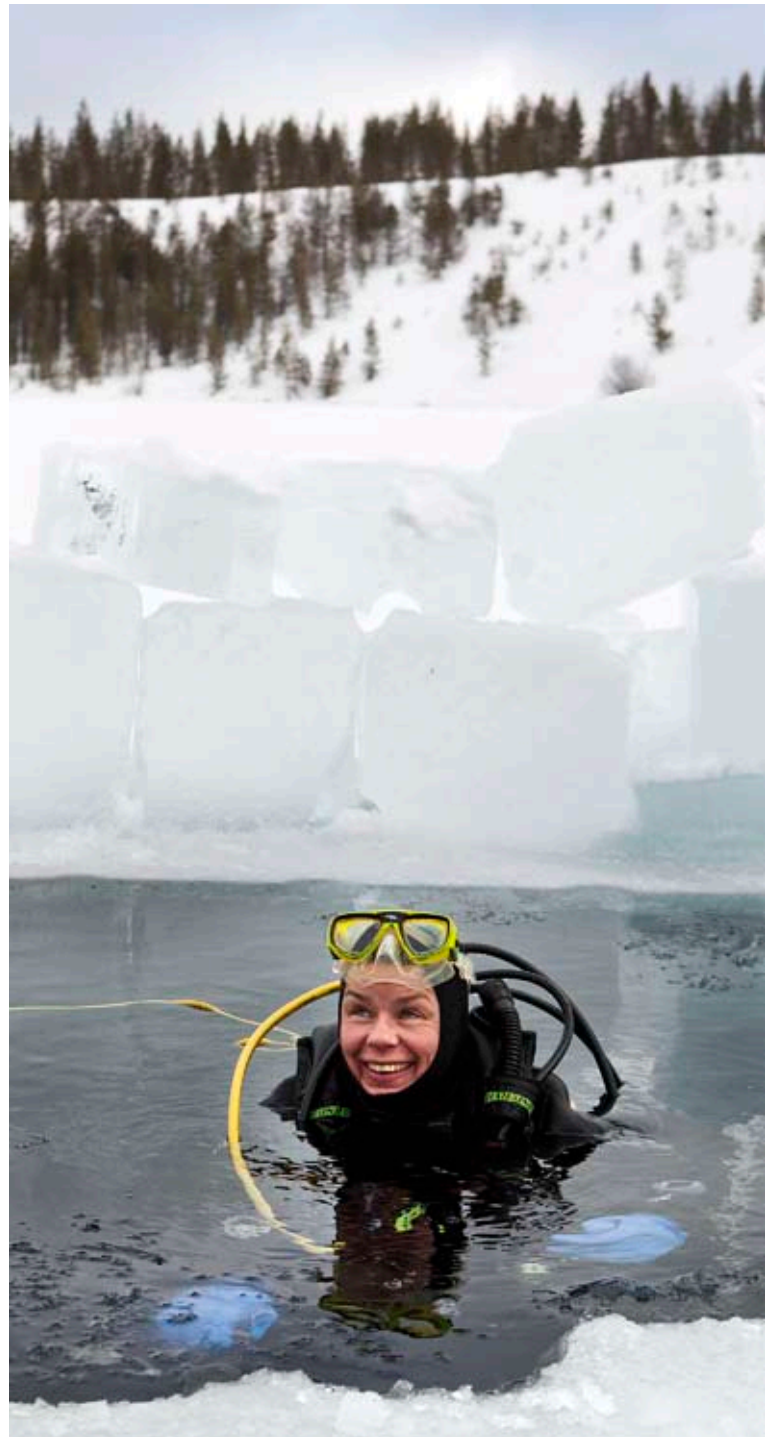
Outin mukaan sukeltaminen vaatii keskittymistä ja auttaa unohtamaan maalliset murheet.

– Sukeltaminen on yhteisöllinen harrastus. Yksin sukeltaminen on kiellettyä, joten veden alla liikutaan aina pareittain tai henkilöittäin avulla, jossa toinen on narun päässä rannalla ja kommunikointi tapahtuu narumerkkien avulla.

Outi tekee kesä-lokakuun välisenä aikana kaikkiaan noin 40 sukellusta. Kesällä voidaan tehdä jopa kolmekin sukellusta päivässä.

– Haavevani on päästä sukeltamaan joskus lämpimiin vesiin hyvän näkyvyyden vuoksi.

Olli Tiuraniemi

> Outin linkit

www.rovaniemenurheilusukeltajat.com – keskustelufoorumi

www.snorkkeli.net – sukellusaiheinen verkkojulkaisu

www.sukeltaja.fi – sukeltajaliiton verkkosivusto

Ryhmästä uutta potkua opiskeluun

Opintojen venyminen on yksilöllinen kokemus.

– Toiselle se voi tarkoittaa neljän vuoden jaksoa työelämässä, kun päätoimisesti opiskelevalle parikin kuukautta ilman opintopisteitä voi olla pitkä aika, toteaa opintopsykologi *Markku Gullstén*.

– Yksittäisiä syitä opintojen viivästykselle ei oikeastaan voi nimetä, hän jatkaa.

Kun opinnot eivät tunnu etenevän toivottuun tahtiin, voi apu löytyä Otetta opintoihin -ryhmästä.

Ryhmän tapaamisiin kuuluu tieto-osuuksia, itsenäistä työskentelyä, pienryhmätyöskentelyä, keskusteluja ja yhdessä pohtimista.

– Jo se, että kuulee muiden kokemuksia samojen haasteiden parissa kamppailusta, voi helpottaa, ryhmiä vetävä Gullstén kertoo.

Ryhmässä käsiteltävät teemat valikoituivat osallistujien omien tarpeiden mukaan.

– Teemat pyritään valitsemaan siten, että niistä hyötyisi mahdollisimman moni, Markku Gullstén kertoo.

– Tarkoitus on löytää yhdessä hyviä käytäntöjä opiskeluun.

Noin kymmenen henkilön kokoontuessa esille nousevat useimmiten ajankäyttöön, suunnitteluun ja motivaatioon liittyvät asiat. Yleisiä teemoja ovat myös osallistujien opiskeluunsa liittämät arvot, uskomukset, asenteet ja merkitykset – sekä elämä yleensä.

Ryhmässä opintopsykologi toimii pääasiassa tiedon ja työkalujen antajana sekä keskustelunavaajana.

– Suurin rooli on opiskelijalla itsellään, Gullstén muistuttaa.

Aina lukukauden alkupuolella käynnistyvän ryhmän tapaamiset jakaantuvat kolmen kuukauden ajalle: aluksi tapaamisia on viikon välein, loppuvaiheessa noin kerran kuussa. Yksi tapaaminen kestää kaksi tuntia.

Opintopsykologi paneutuu opiskelun solmukohtiin ryhmämuotoisen työskentelyn lisäksi yksilötapaamisissa. Markku Gullstén aloitti työssään Lapin yliopiston ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun yhteisenä opintopsykologina tammikuussa, kun edeltäjä *Sirpaliisa Euramaa* vaihtoi paikkakuntaa. Lapin yliopistossa vuonna 2006 käynnistynyt opintopsykologitoiminta on osa laajempaa opintojen ohjaukokonaisuutta.

– Omien opintojen suunnittelun merkitys on kasvamassa, Gullstén kertoo.

Opintojen alkuun opastavien opiskelijatuutorien rinnalle ovat tulleet opettajatuutorit ja henkilökohtaiset opintosuunnitelmat. Myös opintoja opiskelusta on tarjolla.

– Akateemiset opiskelutaidot -kurssia voin suositella jokaiselle, Gullstén sanoo ja muistuttaa, että kurssimateriaali on WebOodissa vapaasti luettavissa.

Veera Vasara

Opiskelijoiden kokemuksia Otetta opintoihin -ryhmästä:

- Ratkaisuja opiskeluongelmiin ja uusia työkaluja.
- Hyviä teemoja, eka kerran pohjalta keskustelut ja alustukset saivat käsittelemään asioita ja solmuja.
- Vertaistuki oli tosi hyvä – samat asiat vaivasivat monesti muitakin.
- Sopivan rentoa, keskustelua ei tarvinnut väkisin muodostaa.
- Kynnys mukaantulolle matalammaksi, tiedän pari, jotka eivät uskaltaneet tulla mukaan.
- Tätä pitäisi tarjota kaikille, joilla syystä tai toisesta opinnot uhkaavat venyä.

Markku Gullstén aloitti tammikuun lopussa Lapin yliopiston ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun yhteisenä opintopsykologina. Otetta opintoihin -ryhmiä hän on vetänyt jo syksystä 2007.

Aluekehitystoiminta tiedekuntiin

Lapin yliopiston hallitus päätti maaliskuun kokouksessaan siirtää aluekehitys- ja innovaatiopalvelut -yksikön työntekijät tiedekuntiin ja yliopiston muihin yksiköihin. Siirto johtuu yliopiston rakenteellisesta kehittämisestä.

Vuonna 2005 perustetussa Lapin yliopiston aluepalvelut erillislaitoksessa on toiminnut aluekehitys- ja innovaatiopalvelut, koulutus- ja kehittämispalvelut sekä avoin yliopisto. Työntekijöitä erillislaitoksessa on ollut kaikkiaan noin 30.

Yliopiston rakenteelliseen kehittämiseen liittyen aluepalveluiden tutkimustoiminta on

jo aikaisemmin siirtynyt yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan perustettuun Lappea-tutkimusyksikköön. Rakenteellisen kehittämisen seurauksena nyt myös alueellinen kehittämis- ja innovaatiotoiminta sulautetaan osaksi tiedekuntien toimintaa. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että aluekehitys- ja innovaatiopalveluiden -yksikön 7 työntekijää siirtyvät tiedekuntiin ja yliopiston muihin yksiköihin.

Lisäksi Lapin yliopiston hallitus hyväksyi kokouksessaan tilinpäätösasiakirjat vuodelta 2008.

Tutkimus valottaa lappilaisten koululaisten käsityksiä koulusta

Pohjoisen koululaiset pitävät koulussa menestymistä tulevaisuutensa kannalta tärkeänä. Monet yläluokkien oppilaat ja erityisesti monet pojat suhtautuvat koulunkäyntiin kuitenkin kielteisesti. Pojilla on myös tyttöjä useammin selkiintymätön kuva tulevaisuudesta.

Kyselytutkimukseen osallistui yhteensä 284 ala- ja yläkoulun oppilasta seitsemästä koulusta, jotka sijaitsevat Utsjoella, Enontekiöllä, Kemijärvellä, Rovaniemellä, Tervolassa ja Ranualla.

Tutkimuksen perusteella koululaiset nauttivat koulussa erityisesti sosiaalisista suhteista, valinnan ja liikkumisen vapaudesta, toiminnallisuudesta, taito- ja taideaineista, huumorista sekä uuden oppimisesta ja onnistumisesta. Negatiivisuus kumpuaa muun muassa epäoikeudenmukaisuudesta, yksitoikkoisuudesta, säännöistä ja valvonnasta sekä suoriutumispaineista. Muutamat tutkimukseen osallistuvista kertovat myös voimakkaasta ulkopuolisuuden tunteesta, kiusaamisesta ja yksinäisyydestä.

Valtaosa kaikista tutkimukseen osallistuneista alakoululaisista pitää koulussa menestymistä tärkeänä. Kaupunkikoulun oppilaat luottavat kuitenkin kykynsä menestyä koulussa enemmän kuin haja-asutusalueen oppilaat. Sekä tytöt että pojat näkevät koulussa suoriutumisen riippuvan ennen kaikkea heistä itsestään ja omasta toiminnastaan. Positiivisimmin koulunkäyntiin ja oppimiseen suhtautuvat tässä tutkimuksessa kaupungissa sijaitsevan alakoulun tytöt.

Tutkimus on tehty ESR-rahoitteisessa Pohjoisen pojat koulussa -hankkeessa, jonka tavoitteena on sukupuolten välisen ja alueellisen tasa-arvon edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäisy.

Tarkemmat tutkimusraportit löytyvät osoitteesta www.ulapland.fi/pohjoisenpojat.

Julkaisut

www.ulapland.fi/julkaisut
Tilaukset: julkaisu@ulapland.fi

Fantasiakuvittajien Kalevala

Meidän Kalevalamme / Our Kalevala esittelee rakkaita ja tuoreita kuvallisia tulkintoja Suomen kansalliseepoksen tarinoista. Kuvitukset on tehty Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan fantasiakuvituskurssilla lukuvuonna 2007–2008. Kurssin opettajana toimi lehtori *Sisko Ylimartimo*, joka on myös toimittanut kirjan.

Lapin yliopistokustannuksen julkaisemassa kaunisasisuisessa kirjassa on lähes 40 kuvaa viideltätoista eri kuvittajalta. Lisäksi kirjaan sisältyy suomen- ja englanninkieliset suorasanaiset lyhennelmät Kalevalan tarinoista. Englanninnoksen on tehnyt lehtori *Liisa Reinikainen* ja graafisen suunnittelun taiteen maisteri *Annika Hanhivaara*.

Kirjan kuvitustekniikat vaihtelevat vesiväristä sekä paperi- ja esinekollaaseista

Kuvassa Jussi-Pekka Uusitalon raapekniikalla toteutettu näkemys ison tammen runosta.

raapekartonkiin, kankaanpainantaan, valokuvaan, sekatekniikkaan sekä tietokoneavusteiseen kuvitukseen. Kaikenikäisiä puhuttelevissa kuvituksissa on tavanomaisia Kalevalan visuaalisia tulkintoja enemmän huumoria ja viittauksia kansainväliseen kuvakulttuuriin.

Oikeustieteiden tiedekunta järjestää valmistujaisjuhlan

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta järjestää perjantaina 29. toukokuuta 2009 tiedekunnasta kevätlukukauden aikana valmistuneille juhlallisen valmistujaisjuhlan eli publiikin. Tiedekunta haluaa juhlistaa publiikilla yliopiston 30-vuotista taivalta.

Publiikki, johon ovat tervetulleita myös valmistuneiden läheiset, on oiva tilaisuus tavata opiskelutovereita vielä kerran ennen työelämään siirtymistä ja juhlia yhteisen tavoitteen saavuttamista. Tiedekunnan tarkoituksena on järjestää publiikki tulevaisuudessa lukukausittain. Opiskelijat saavat tilaisuudessa tutkintotodistuksensa. Todistuksen jo saaneille luovutetaan erillinen todistus juhlaan osallistumisesta.

Tiedekunnasta valmistuneet saavat tutkintotodistuksensa edelleen nykyisen käytännön mukaisesti arkipäivisin tiedekunnan kansliasta tai postitse. Tämän lisäksi valmistuneille järjestetään kaksi kertaa vuodessa publiikki.

Jokainen tiedekunnasta kevätlukukauden 2009 aikana valmistunut saa publiikkiin henkilökohtaisen kutsun. Publiikin ohjelmasta ja ilmoittautumisesta tiedotetaan kevään kuluessa. Publiikki järjestetään Fellman-salissa perjantaina 29. toukokuuta klo 15.

Professori Juha Karhu Norjan tiedeakatemian arviointipaneeliin

Oikeustieteiden tiedekunnan professori *Juha Karhu* on kutsuttu jäseneksi Norjan tiedeakatemian (Norges forskningsråd) oikeustieteen arviointipaneeliin.

Paneelin puheenjohtajana toimii professori *Palle Bo Madsen* Århusin yliopistosta ja muina jäseninä professori *Vagn Greve* Kööpenhaminan kauppakorkeakoulusta, professori *Maarit Jänäterä-Jareborg* Uppsalan yliopistosta ja professori *Lotta Vahlne-Westerhäll* Göteborgin kauppakorkeakoulusta.

Paneelin tehtävänä on tehdä arviointi Norjan kolmessa oikeustieteellisessä tiedekunnassa ja valituissa tutkimusinstituuteissa harjoitusta oikeustieteellisestä tutkimuksesta.

Valokuva: Ville Kostamoinen

Juha Karhu

Tutkijakouluille tukea Suomen Akatemialta

Suomen Akatemia on myöntänyt uusia tutkijakoulupaikkoja ja toimintamäärärahaa kahdelle Lapin yliopiston koordinoimalle tutkijakoululle vuosille 2010–2013.

Myönteisen päätöksen saivat valtakunnallinen Arktis-tutkijakoulu sekä sosiaalityön ja sosiaalipalveluiden valtakunnallinen tutkijakoulu. Arktis-tutkijakoululle myönnettiin kolme uutta tutkijakoulupaikkaa aiempien viiden paikan rinnalle ja sosiaalityön ja sosiaalipalveluiden valtakunnalliselle tutkijakoululle kaksi uutta tutkijakoulupaikkaa aiempien kuuden paikan rinnalle.

Valtakunnallisen ja monitieteisen Arktis-tutkijakoulun uudet paikat liittyvät koulun

uuteen teemaan, jossa tarkastellaan luonnonvara- ja ympäristötaloutta sekä niihin liittyvää politiikkaa kestäväen yhteiskunnallisen kehityksen edistäjinä Barentsin euroarctisella alueella.

Sosiaalityön ja sosiaalipalveluiden valtakunnallisessa tutkijakoulussa tutkitaan laaja-alaisesti sosiaalityöhön ja sosiaalipalveluihin liittyviä kysymyksiä. Kolmessa teemaryhmässä tarkastellaan sosiaalityön osaamisen ja orientaatioiden, psykososiaalisen sosiaalityön sekä sosialisointin ja marginalisaation kysymyksiä.

Kehitysavun muutokset 2000-luvulla

Yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa on käynnistynyt vuoden alussa tutkimushanke, jossa tarkastellaan kehitysavun muutoksia 2000-luvulla sekä arvioidaan muutosten poliittisia ja sosiaalisia vaikutuksia.

Tutkimushankkeen johtaja, Lapin yliopiston kansainvälisten suhteiden professori *Julian Reid* toteaa, että viime vuosina valtioiden kehitysavun rooli on muuttunut.

– Aiemmin kehitysapu nähtiin valtioiden moraaliseksi ja solidaariseksi velvoitteeksi. Nykyisin kehitysapu katsotaan myös ulkopoliittikan strategiseksi välineeksi ja merkittäväksi keinoksi taata turvallisuutta. Muutos on ollut erityisen suuri Suomessa, jossa perinteisesti on korostettu kehitysavun moraalista luonetta, Reid sanoo.

Nelivuotisessa tutkimushankkeessa tarkastellaan kehityspoliittikan lähtökohtia ja tavoitteita sekä Suomessa että kansainvälisesti.

– Tutkimme eritoten kehitysavun, turvallisuuden ja ulkopoliittikan välisiä yhteyksiä ja pohdimme niiden vaikutuksia valtioiden, kansainvälisten organisaatioiden ja järjestöjen sekä muiden yhteisöjen toimintaan. Arvioimme monitieteisesti nykyisin vallalla olevia käsityksiä, joiden mukaan kehitysavun kautta voidaan edistää globaalia turvallisuutta ja ajaa ulkopoliittisia tavoitteita, Reid kertoo.

Tutkimuksen tarkoituksena on luoda uusi teoreettinen viitekehys, jonka avulla kehitystä ja kehitysapua voidaan tulkita uudelta pohjalta. Lisäksi tutkimuksessa tuotetaan uusia malleja kehitysavun käytäntöjen analysoimiseen.

Lapin yliopistosta tutkimukseen osallistuvat tutkimuksen johtaja, professori *Julian Reid* sekä tutkijat *Kyle Grayson*, *Petri Koikkalainen*, *Mika Luoma-aho* ja *Tiina Seppälä*. Lisäksi tutkimukseen osallistuu tutkijoita Isosta-Britanniasta, Ruotsista, Yhdysvalloista ja Intiasta. Tutkimus toteutetaan vuosina 2009–2012. Suomen Akatemia rahoittaa tutkimusta 400 000 eurolla.

Nenetseille ja teollisuudelle yhteiset pelisäännöt

Pohjois-Venäjän nenetsiporonhoitajien, paikallishallinnon sekä kaasu- ja öljyteollisuuden kesken on saatu aikaiseksi julkilausuma rinnakkaiselosta. Julkilausuma syntyi Lapin yliopiston Arktisen keskuksen vetämän Ensinator-tutkimushankkeen tuloksena, ja sitä voidaan hyödyntää koko Pohjois-Venäjällä alkuperäiskansojen, teollisuuden ja hallinnon välillä.

Julkilausuma kokoaa yhteen periaatteet, joita noudattamalla voidaan taata sekä alkuperäiskansojen harjoittaman poropaimentolaisuuden säilyminen Pohjois-Venäjän tundralle että alueen öljy- ja kaasuteollisuuden kehittyminen. Siinä kiinnitetään erityistä huomiota suunnitelmalliseen ympäristövaikutusten arviointiin kaikissa kehittämishankkeissa, alkuperäiskansojen järjestelmälliseen kuulemiseen, hyötyjen jakamiseen, yhteistyön lisäämiseen sekä ympäristön suojeluun.

Julkilausumassa painotetaan muun muassa, että Luoteis-Venäjän öljy- ja kaasualueilla on välttämätöntä toteuttaa laaja ympäristöllisten ja sosiaalisten vaikutusten arviointi. Lisäksi on tärkeää, että alkuperäiskansat otetaan

alusta lähtien mukaan kehittämissuunnitelmiin ja heidän osallistumisensa taataan kaikin tarvittavin järjestelyin. Kaiken kaikkiaan haittojen korvaamisesta tulisi siirtyä haittojen ennaltaehkäisyyn.

Nelivuotisessa Ensinator-tutkimushankkeessa selvitettiin öljy- ja kaasuteollisuuden vaikutuksia ympäristöön ja yhteisiin Luoteis-Venäjällä Nenetsiassa ja Jamalin niemimaalla. Kyseisillä alueilla nenetsit harjoittavat ikivanhaa paimentolaisuutta: he laiduntavat poroja tundralle ympäri vuoden sekä kalastavat ja metsästävät. Laidunmaiden ohella Jamal ja Nenetsia ovat Venäjän rikkain öljy- ja maakaasuvarasto. Alueen eri toimijoiden välille pyrittiin luomaan luottamuksen ilmapiiriä ja keskustelukanavia sekä tekemään suosituksia alueen yhteisöjen ja ympäristön säilyttämiseksi. Tutkimusta rahoitti Suomen Akatemia vuosina 2004–2007, ja sitä johti arktisen globaalimuutoksen professori *Bruce Forbes* Arktisesta keskukselta.

Julkilausuma englanniksi ja venäjäksi:
www.arcticcentre.org/ensinator > Declaration

Toimittajat palkitsivat Lapin yliopiston

Lappilainen toimittajayhdistys Polar Press Club on palkinnut Lapin yliopiston rehtori *Mauri Ylä-Kotolan* ja viestintäpäällikkö *Olli Tiuraniemen* hyvästä tiedottamisesta kielellisillä poronkelloilla.

Polar Press Club toteaa palkitsemisperusteluissaan, että rehtori *Mauri Ylä-Kotolan* aikana yliopiston viestintä on entisestään tehostunut. Hän on tuonut julkisuuteen mielenkiintoisia ja vahvoja näkemyksiään Lapin kehityksestä, suomalaisen yliopistomaailman kehittämisestä sekä yliopistokoulutuksen murroksesta ja oman tieteenalansa keskeisistä kysymyksistä.

Rehtori on esimerkki koko Lapin yliopiston tiedeyhteisölle siitä, että nykyaikana ei enää riitä pelkkä tieteensäinen keskustelu ja tut-

kimustulosten esittely tiedejulkaisuissa. Yhdistys antaa kiitosta myös säännöllisille tapaamisille, jotka rehtori *Ylä-Kotola* on aloittanut toimikaudellaan alueen viestimien kanssa.

Viestintäpäällikkö *Olli Tiuraniemen* ansioksi Polar Press Club toteaa mm. *Kide*-lehden, josta *Tiuraniemi* on kehittänyt mielenkiintoisen ikkunan yliopistomaailmaan. Hän on luonut lehdestä monipuolisen Lapin yliopiston tutkimusta esittelevän foorumin, joka on sisällöltään ja ulkoasultaan korkeatasoinen.

Tiuraniemi on aktiivinen ja oma-aloitteinen tiedottaja, joka hallitsee vaikeidenkin akateemisten asioiden kansantajuisen ja selkeän esittämisen ja osaa kiteyttää pitkistä ja monimutkaisista teksteistä olennaisen.

In Memoriam

Leena Peltola

Professori, Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan kunnia-tohtori Leena Peltola menehtyi äkilliseen sairauskohtaukseen kotonaan Helsingin Kruunuhaassa 87 vuoden ikäisenä 27. marraskuuta 2008. Hän oli syntynyt Rovaniemellä 16. marraskuuta 1921.

Leenan elämässä oli kaksi suurta rakkautta: taide ja Lappi. Taide kävi ylitse kaiken, ja toki se liittyi myös hänen Lappi-suhteeseensa monin yhteiskunnallisesti merkittävien ja Lapin yliopistonkin vaiheisiin vaikuttanein tavoin. Mutta Leenalla oli myös oma yksityinen ja henkilökohtainen Lappi-suhteensa, olihan hän syntynyt Rovaniemellä ja viettänyt siellä lapsuuttaan ja nuoruuttaan. Välirauhan aikana kesällä 1941 hänen isänsä kenraali Kurt Martti Wallenius hankki omistukseensa Marrasjärveltä käytöstä poistuneen savottakämpän piilopirtikseen ja kirjailijakodikseen.

Leena Peltola aloitti taidehistorian opinnot Helsingin yliopistossa vuonna 1945 ja valmistui filosofian maisteriksi vuonna 1950. Vuodesta 1952 lähtien hän työskenteli Ateneumissa, ensin osa-aikaisena kanslistina ja lopulta vuodet 1970–1985 apulaisintendenttinä.

Leena Peltola sai professorin arvonimen vuonna 1989 ja Jenny ja Antti Wihurin rahaston kunnia-palkinnon vuonna 1992. Wihurin rahaston lisäksi hän toimi merkittävänä asiantuntijana mm. Saastamoisen, Sara Hildénin, Skopin ja Keravan taidesäätiöissä, mutta erityisesti Wihurin rahaston kautta hänellä oli vahva kosketus lappilaiseen tai-

de-elämään ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekuntaan. Rahaston taidekokoelma, jonka kartuttamisessa Leena toimi varsinaisena primus motorina, on sijoitettu Rovaniemen taidemuseoon, jonka tilasta ja tulevaisuudesta hän kantoi huolta omaan tinkimättömään tapansa elämänsä loppuun saakka.

Ilman Leenaa ei olisi koskaan perustettu Jenny ja Antti Wihurin rahaston vierailevan taiteilijan stipendiä, jonka ansiosta vuodesta 1995 lähtien jo 27 suomalaista kuvataiteilijaa on saanut mahdollisuuden työskennellä Lapin yliopistossa tiiviissä ja hedelmällisessä vuorovaikutuksessa taiteiden tiedekunnan opettajien ja opiskelijoiden kanssa.

Vuosina 1994–2007 Leena kuului Lapin yliopiston neuvottelukuntaan, ja taiteiden tiedekunnan kunnia-tohtoriksi hänet vihittiin vuonna 1999. Hänen aloitteestaan tiedekuntaan perustettiin vuonna 2004 Wihurin rahaston lahjoituksen turvin taidehistorian professuuri.

Leenan suhde taiteeseen oli samanaikaisesti intohimoinen, päättäväinen – ja nöyrä. Taideasioissa Leena oli toisinaan myös aika suorasukainen, ja siihen hänellä pitkän kokemuksensa, laaja-alaisen asiantuntemuksensa ja vahvan näkemyksensä vuoksi oli myös varaa. Aina hänen toimimensa ja kannanottojensa perustana oli ehdoton ja rehellinen pyrkimys siihen, minkä hän näki olevan parasta kaikkein tärkeimmälle – taiteelle itselleen.

Alun perin vain savottakaudeksi kestävässä rakennetun Marrasjärven kirjailijakämpän auttamattomasti rapistuttua Leena rakennutti tilalle samanlaisen mutta pienemmän ja perustuksiltaan kestävämmän omaksi kesäasunnokseen, joka sai nimekseen Kämpä Tölle. Tölle oli Leenan kolmas ristimänimi, jonka vanhemmat olivat antaneet hänelle Petsamon Tölle-järven mukaan.

Leena itse puhui aina kämpästä, joka on varsin vaatimaton ilmaus kuvaamaan tätä yksityiskohtiaan myöten hartaudella rakennettua kokonaisuutta, jossa vallitsi kauneus ja harmonia. Kämpälleen hän palasi viimeisinä kesinä muutamaksi viikoksi kerrallaan.

Omalla tavallaan kämpä oli ehkä myös huomionosoitus isälle, jonka muisto oli Leenalle erityisen rakas ja tärkeä. Leena puhui historiaan ristiriitaisena henkilönä jääneestä isästään usein suurella lämmöllä paitsi sijaikärsijänä myös hartaana esteetikkona ja kauneuden rakastajana. Ja sellainen nimenomaan oli Leena itse.

Leena oli vahva ja kaunis ihminen. Hän eli vahvan ja kauniin elämän. Hänen muistonsa säilyy mielissämmme vahvana ja kauniina.

Marja Tuominen

In Memoriam

Veli Aine

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan kunniatohtori kauppaneuvos Veli Aine kuoli miltei 90-vuotiaana pitkän sairauden uuvuttamana 30. joulukuuta 2008 Torniossa. Hän vaikutti lappilaiseen taide- ja kulttuurielämään suomalaisen taiteen kerääjänä ja lappilaisen taiteen tukijana.

Veli Aine syntyi 17. helmikuuta 1919 Torniossa ja kävi koulunsa kotikaupungissaan. Jo lukioaikana hän hankki ensimmäisen taideteoksensa, joka oli Santeri Salokiven etsaus Aurajoelta vuodelta 1937. Tänä päivänä etsaus on yksi Aineen Kuvataidesäätiön kokoelman 2 251 teoksesta, jotka on sijoitettu Aineen taidemuseoon Tornioon.

Elämäntyönsä Veli Aine teki omistamassaan yrityksessä Aineen Autoliikkeen toimitusjohtajana (1945–1973) ja Aine Oy:n toimitusjohtajana sekä hallituksen puheenjohtajana (1973–1990). Toinen elämänmittainen projekti, taiteen kerääminen pääsi vauhtiin sodan jälkeen, mutta 1950-luvulla se muuttui systemaattiseksi. Puoliso Eila Aine jakoi kiinnostuksen kuvataiteeseen.

Aluksi keräilijöiden maku oli keskittynyt Suomen taiteen kultakauden taiteilijoihin, mutta tuttavien taidekauppias Helmut von Assendelftin ja Inger Bäcksbackan vaikutuksesta Aineet kiinnostuivat Tyko Sallisen johtaman Marskuun ryhmän ekspressiivisestä taiteesta. Kubismia ja abstraktia taidetta kauppaneuvos kertoi aluksi vierastaneensa, mutta 1950- ja 1960-lukujen vaihteessa tutustu-

minen Prisma-ryhmän taiteeseen herätti kiinnostuksen myös uudempaan suomalaiseen taiteeseen.

Aineen Kuvataidesäätiön kokoelma on taidehistorioitsijan näkökulmasta mielenkiintoinen – se sisältää suomalaisen taiteen keskeisten taiteilijoiden teoksia autonomian ajalta 2000-luvun alkuun. Lisäksi kokoelmassa on runsaasti (noin 15 % kokoelman teoksista) Lappia kuvaavaa ja lappilaisten taiteilijoiden tekemää taidetta. Kauppaneuvos Aine kertoi hänen ja Eila Aineen hankkineen vain heitä itseään miellyttävää taidetta, mikä tekee kokoelmasta persoonallisen ja monivivahteisen. Aineet saattoivat seurata huutokauppoja, mutta teokset he hankkivat mielellään taiteilijoilta itseltään tai luotettavien taidekauppiaiden kautta. Taiteilija Tapani Raittila oli Aineen Kuvataidesäätiön asiantuntijana, mutta osto-oikeutta hänellä ei ollut. Taidemuseon henkilökunta sai kyllä esittää omia ehdotuksiaan, mutta päätös oli aina Aineilla.

Vuonna 1986 Aineen Kuvataidesäätiön kokoelma ja sitä täydentävä kirjallisuus sijoitettiin Aineen taidemuseoon, jonka amanuenssina toimin vuoteen 1995 asti. Lukuisat kerrat sain viettää mukavia ja opettavaisia hetkiä Aineiden seurassa taiteesta keskustellen, joskus jopa makuasioista kiistellen. Aineet tunsivat suuren joukon taiteilijoita, ja monet heistä poikkesivat pohjoisen matkoillaan heidän luonaan. Kauppaneuvos oli hyvin joustava ja kannustava. Lisensiaatin tutkimusta tehdessäni sain aina käyttöni auton Aine Oy:stä. Kun aloittelin väitöskirjan tekoa, Veli Aine oli sitä mieltä, että amanuenssin Lada-vanhus oli liian heikkokuntoinen pitkille matkoille. Niinpä mentiin Kemiin autoliikkeeseen ja sain valita hyväkuntoisen käytetyn auton muutamaksi kuukaudeksi koeajolle. Kuukaudet kuuluivat, ja kaupanteko lähestyi. Aine Oy:n myyntipäällikön kanssa hintaneuvottelut sujuivat hyvin, kun kauppaneuvos huolehti tinkimisen.

Taide oli kauppaneuvos Veli Aineelle hyvin tärkeä osa elämää. Hänen mukaansa se oli työn vastapaino ja auttoi kestämään arkisen aherruksen sekä liike-elämän mukanaan tuomat paineet. Veli Aineelle taiteen kerääminen ei ollut sijoittamista, vaan teokset oli ostettu rakkaudesta taiteeseen. Tämän rakkauden tulos ilahduttaa meitä jälkipolvia.

Tuija Hautala-Hirvioja

Opettajankoulutuksemme vahvuudet

Lapin opettajankoulutuksen pitkä historia alkoi vuonna 1921 Tornion seminaarina laajentuen Kemijärvelle ja käynnistytyn vuonna 1975 Rovaniemellä.

Opettajankoulutuksemme alueellista vaikuttavuutta ei voi tulevaisuudessakaan kiistää (kustannustehokkuudesta tinkimättä). Lisäksi edustamme sitä opettajankoulutuksen valtakunnallista huippua, jonka johdosta suomalainen koululaitos voi ylpeillä hienoista oppimistuloksistaan kansainvälisissä vertailuissa. Silti opettajankoulutuksemme täytyy kyetä profiloitumaan. Ei riitä, että vakuutamme tarjoavamme valmistuville opettajille monipuolisen pätevyyden. Kaksoispätevyyden antavat kaikki muutkin. Kun kehitimme idean inklusiivisesta kasvatuksesta helpottaaksemme erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opettamista, emme onnistuneet saamaan hanketta yksinoikeudeksemme, ja nyt kaikki opettajankoulutusyksiköt tarjoavat inklusiivisuutta. Aloitteellisuudestamme ei ole enää hyötyä erottuaksemme.

Lapin yliopiston opettajankoulutus voi nousta valtakunnalliseen erityisasemaan antamalla opettajille uudenlaisen vahvan yleispedagogisen ammattitaidon. Mitä se on? Tarjoamalla samaa kaksoispätevyyttä, jota kaikki muutkin antavat, emme profiloitu eivätkä meidän mahdollisuutemme kaksoispätevyyksiin ole käytännössä yhtä suotuisat kuin isoissa yliopistoissa.

Käytännön koulutyössä opettajan kaksoispätevyys laajentaa sisällöllistä aineenhallintaa. Mutta mitä hyötyä opettajalla on laajasta tietomäärästä, jos hän ei ehdi kohdata oppilaita opettaakseen? Mitä oppilas oppii, jos opettaja ei ehdi omaksua edes oppilaidensa nimiä paisuvien oppilasryhmien ja mammuttikoulujen kiireisissä koulukäytännöissä? Opettajan hyvästä aineenhallinnasta viis oppilas oppii, ettei hänestä välitetä, ja huolenpidon puute synnyttää välinpitämättömyyden tai vihamielisyyden kehän: "mitä välii".

Opettajankoulutuksemme voi erottua muista tarjoamalla pätevyilyville opettajille uudenlaisen ammatillisen sitoumuksen ja kyvykkyyden: yleispedagogiset taidot saada

erilaiset oppilaat kaikilla koulutustasoilla oppimaan, innostumaan, luomaan ja innovoimaan, löytämään myönteiset vahvuutensa ja taipumuksensa, selviytymisen taidot ja aktiiviset vaikuttamisen motiivit hyvän ja vastuullisen elämän lähteinä. Ja opettajilla tulee olla siivet, jotka kantavat, arvostavat moniammatillisuutta ja saavat opettajan säilyttämään osaamisestaan syntyvän motivaationsa ja jaksamisensa – "iloiten opettamaan" (Martti Haavio 1954). Opettajan vahva pedagoginen asiantuntemus ja osaaminen ilmenevät kyvyssä luoda myönteinen, hyväksyvä, kannustava, avoin ja turvallinen oppimis-, opiskelu- ja opettamislilmasto niin yhtenäiskoulussa kuin aikuis- ja vapaan sivistystyön parissa.

Lapin yliopiston opettajankoulutuksen vahvuus korkeatasoisen yleispedagogisen opettajuuden tarjoajana nojautuu tiedekuntamme professori- ja lehtorikunnan monipuoliseen ja aktiiviseen opettajuuden ja oppimisen tutkimukseen ja kehittämiseen. Meillä on osaamista ja voimavaroja, jotka eivät ole syntyneet hetkessä. Tiedekunnassamme on tutkittu niin opettajan ammatillisen kehittymisen pullonkauloja kuin oppilaiden selviytymisen ja arjessa venymisen prosesseja. Tutkimustyötä tehdään entistä tuotteliaammin ja innovoivammin, yhteistyössä ja eri tieteidien rajapintoja koskettaen. Opettajien väitöskirjoja valmistuu enemmän kuin koskaan. Lapin opettajankoulutuksen vahvuus on pedagoginen osaaminen.

Kaarina Määttä

Nuorten hyvinvointiselvitys jalkautuu kuntiin

Nuorten hyvinvoinnin ankkurit Lapissa -hankkeessa kehitetään nuorten hyvinvointia tukevia taidepainotteisia toimintamalleja sekä toteutetaan nuorten hyvinvointiselvitys. Selvitys tuottaa tietoa niistä toimenpiteistä, jotka vahvistavat nuorten hyvinvointia sekä sosiaalisiin verkostoihin ja instituutioihin kiinnittymistä.

Tutkimuksen kohteena olevissa kunnissa (Inarissa, Kemijärvellä, Kolarissa ja Ranualla) järjestetään tänä keväänä yhteisötaidetta ja mediaympäristöjä hyödyntäviä työpajoja. Työpajat ovat tarkoitettu yli 15-vuotiaille nuorille, ja niitä järjestetään sekä oppilaitoksissa että kuntien nuorisotiloissa.

Tänä keväänä keskitytään myös aineistonkeruuseen. Tietoa nuorten psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista hankitaan peruskoulun yhdeksäsluokkalaisille suunnatun lomakekyselyn avulla. Kyselyyn osallistuu nuoria jokaisesta Lapin seutukunnasta. Osallistujia on yhteensä noin 600.

Hankkeen hallinnoija on Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, tutkimuksesta vastaa Lapin yliopiston sosiaalityön laitos ja uusien, innovatiivisten toimintamallien kehittämistä Lapin yliopiston taitaiden tiedekunta.

Valtti ohjaa työelämään

Työllistyminen ja omat uravalinnat ovat isoja haasteita monille opiskelijoille. Suunnittelija *Pauliina Keskinarkaus* Lapin yliopiston työelämä- ja rekrytointipalveluista toteaa, että opiskelijat eivät välttämättä osaa hahmottaa työelämää ja sen mahdollisuuksia, tunnistaa omia vahvuuksiaan ja taitojaan tai suhteuttaa osaan työstään työelämän vaatimuksiin.

– Epävarmuus tulevaisuudesta saattaa heijastua opintojen etenemiseen ja jarruttaa valmistumista. Osaamisen jäsentäminen auttaa urasuunnittelussa ja yksilöllisen työllistymispolon luomisessa, Keskinarkaus sanoo.

Lapin yliopisto on mukana kolmivuotisessa Valtti-projektissa, jossa seitsemän korkeakoulua kehittää opiskelun ohjausta. Samalla avaretaan opiskelijoiden uranäköaloja. Ohjauksella tuetaan opiskelijoiden valmistumista ja työelämään siirtymistä sekä ennaltaehkäistään

opintojen pitkittymistä tai keskeytymistä.

Tänä keväänä korkeakoulut kartoittavat opintojen viivästymisen syitä, opiskelun esteitä ja ohjaustarpeita. Ensi syksynä korkeakouluissa alkaa opiskelu- ja uraryhmiä, joissa käsitellään erityisesti opiskelujen loppuunsaattamista, urasuunnittelua ja työelämään siirtymistä. Lisäksi ensi vuoden aikana koulutetaan eri koulutusaloille ja yksiköihin tutorohjaajat, jotka mm. vetävät opiskelu- ja uraryhmiä.

Projektia koordinoi Oulun yliopiston ohjaus- ja työelämäpalvelut. Hankkeessa ovat Oulun ja Lapin yliopiston lisäksi mukana Oulun seudun, Rovaniemen ja Vaasan ammattikorkeakoulut, Diakonia-ammattikorkeakoulu Oulun yksikkö sekä Vaasan yliopisto. Valttihanketta rahoittavat Euroopan sosiaalirahasto, Oulun lääninhallituksen sivistysosasto sekä hankkeessa mukana olevat korkeakoulut.

Karhunpeijaisista dokumentti

Lapin yliopistosta Suomen Kulttuurirahaston apurahan saivat vieraille tutkija *Laura Junka* sekä pohjoisen etnografian työryhmä *Tuomas Honka, Juha Pentikäinen ja Joonas Pietarila*.

Taiteen maisteri Tuomas Honka, filosofian tohtori Juha Pentikäinen ja tuottaja Joonas Pietarila saivat Huhtamäen rahastosta 30 000 euroa mansien karhunpeijaisia käsittelevän dokumentin toteuttamiseen. Mansit eli vogulit ovat Uralin vuorten takana Obin sivujokien varsilla elävä suomalais-ugrilainen kansa, jolla on suuri menneisyys mutta ankara nykypäivä. Nykyään mansit ovat noin 8 000 ihmisen kansanpirstale: kielen puhujia on enää noin 3 000.

Työryhmä toteuttaa kenttämatkan Hanti-Mansiaan elo-syyskuussa 2009. Matkalla kerätystä karhunpeijaisiin liittyvästä materiaalista tuotetaan mediataiteellinen kokonaisuus, joka on esitettävissä aihepiiriin erikoistuneissa mu-

seoissa ja erilaisten kokousten, näyttelyiden ja seminaarien yhteydessä. Mediataidekokonaisuus sisältää ääntä, videoita, valokuvia ja grafiikkaa.

Lapin yliopistossa vieraille tutkija, M.Sc. Laura Junka sai *Eeva Rauhankallion* rahastosta 11 000 euroa palestiinalaisten politiikkaa käsittelevän väitöskirjatyön loppuunsaattamiseen ja työn muokkaamiseksi kirjaksi. Junka tekee väitöksen University of East London -yliopistoon.

Junka tutkii väitöskirjassaan palestiinalaisten representaatiota ja poliittista subjektiviteettiä toisen kansanousun, al Aksan intifadan, aikana. Väitöskirja sijoittuu kulttuurin- ja politiikatutkimuksen aloille, tarkemmin ns. postkolonialistisen tutkimuksen piiriin. Väitöksen ohjaajia ovat professori *Haim Bresheeth*, Dr *Jeremy Gilbert* ja Dr *Maggie Humm*.

Uusia todisteita ympäristömuutoksesta

Polaaritutkimuksen tila -raportti esittelee vuosina 2007–2008 vietetyn kansainvälisen polaarivuoden alustavia tutkimustuloksia.

Polaarivuosi oli maailmanlaajuinen jättihanke, jonka tarkoituksena oli lisätä merkittävästi tietoa ja ymmärrystä napa-alueista ja toteuttaa yhteisvoimin tutkimusprojekteja, joihin yksittäisten maiden voimavarat eivät riitä.

Uuden teknologian käyttö Grönlannin ja Etelämantereen jäätiköiden tutkimuksessa on osoittanut, että jäätiköt menettävät massaa sulamisen ansiosta, joka puolestaan kohottaa meren pintaa. Uusia havaintoja ovat myös Grönlannin jäätikön sulamisen kiihtyminen ja Etelämantereen lämpenemisen laajuus.

Arktisilla alueilla on havaittu ilmastonmuutoksen aiheuttamia huomattavia muutoksia kasvien lajeissa ja levinnäisyksissä, esimerkiksi puurajan siirtymistä ja heinikkokasvillisuuden vaihtumista pensaikoksi. Myös muutoksia sateiden tyypissä (lumi/vesisade) sekä vuodenaikojen alkamis- ja loppumisajankohdissa (kevään/talven alkaminen) on havaittu.

Arktisilta alueilta on löydetty aikaisempaa arvioitua huomattavasti enemmän routaan sitoutuneita kasvihuonekaasuja. Uudet tietokonemallit ennustavat, että kun merijään määrä vähenee, routa sulaa selkeästi nopeammin kuin aikaisemmin luultiin. Tämä vuorostaan lisää kasvihuonekaasujen päästöjä ilmakehään.

Yli kolmessakymmenessä yhteiskuntatieteellisissä hankkeissa tutkittiin mm. arktisten yhteisöjen hyvinvointia, alueen luonnonvarojen käyttöä, taloudellista ja sosiaalista kehitystä sekä kulttuurihistorian ja -perinteen säilymistä.

Polaarivuoteen on osallistunut yhteensä noin 10 000 tutkijaa ja 50 000 muuta osallis-

tujaa yli kuudestakymmenestä maasta. Lapin yliopiston Arktinen keskus ja Oulun yliopiston Thule-instituutti hoitivat kansainvälisen polaarivuoden sihteeristöä ja tiedottamista. Lisäksi Arktisen keskuksen tutkijoita oli mukana useassa kansainvälisen polaarivuoden hankkeessa.

Raportti on ladattavissa osoitteessa www.ipy-finland.fi/julkaisut.

Lisätietoja Kansainvälisestä polaarivuodesta on luettavissa hankkeen kotisivuilta www.ipy.org sekä myös Suomen polaarivuoden sivustolta www.ipy-finland.fi.

Miten Jäämerta tulisi hallinnoida?

Arktisen merijään nopea sulaminen keskus-teluttaa arktisia valtioita ja Euroopan unionia. Tutkimusprofessori *Timo Koivurovan* mukaan keskustelu on vakavoitumassa ja siirtymässä käytännön tasolle.

– Euroopan parlamentti esitti lokakuussa 2008 EU:n komissiolle neuvottelujen aloittamista arktisesta sopimuksesta, joka olisi Etelämantereella jo toimivan hallintomekanismin kaltainen. Samalla USA:n kongressin senaatti esitti kansainvälisten neuvottelujen aloittamista arktisesta kalastussopimuksesta. Edellä mainitut aloitteet osoittavat, että keskustelu arktisesta sopimuksesta on siirtynyt akateemisen pohdinnan piiristä valtioiden ja EU:n kaltaisten toimijoiden tasolle. Toisaalta esitykset ovat vielä enemmänkin "heittoja"

kuin tarkasti pohdittuja esityksiä, Koivurova sanoo.

Koivurova on parhaillaan tekemässä Maailman luonnonsäätiön toimeksiannosta yhdessä hollantilaisen professori *Erik Molenaarin* kanssa luonnosta sopimukseksi, jolla otettaisiin huomioon Arktisen alueen erityisluonne. Koivurovan mukaan luonnoksen eräs tärkeimmistä tavoitteista on käynnistää todellinen keskustelu siitä, millainen sopimus arktiselle alueelle soveltuisi.

– Luonnoksen myötä valtioiden edustajat joutuvat pohtimaan, miten Jäämerta tulisi hallinnoida. Jäämeri on nopeasti muuttumassa jääpeitteisestä sulaksi merialueeksi ja yleensä merialuilla on alueellinen kansainvälinen sopimus, Koivurova sanoo.

Pohdintoja oikeudesta

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta juhlistaa 30-vuotista toimintaansa järjestämällä tänä keväänä Studia Generalia -luento-sarjan. Maalis-huhtikuussa luennoilla on pohdittu demokratian toteutumista lakien säätämässä, elävien ja kuolleiden ihmisoikeuksia sekä yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa nykyajan työelämässä.

Sarjan viimeisellä luennolla keskiviikkona 6. toukokuuta kysytään, mitä seksuaalirikoksissa on salattavaa. Asiasta keskustelevat professori Terttu Utriainen, dosentti Mirva Lohiniva-Kerkelä ja laamanni Ritva Supponen. Tilaisuuden puheenjohtajana toimii professori Rauno Korhonen.

Luento pidetään Lapin yliopiston Castrén-salissa klo 17.00–19.00. Kaikki asiasta kiinnostuneet ovat tervetulleita.

Rotarysätiön apuraha

Rotarypiiri D-1400 kutsuu pohjoissuomalaisia osajia hakemaan Rotarysätiön kansainvälistä apuraha, joka mahdollistaa opiskelun josakin Rotary Centers for International Studies in peace and conflict resolution -ohjelmassa mukana olevista kahdeksasta yliopistosta. Ohjelmiin valitaan vuosittain 60 Master's degree -opiskelijaa ja 50 Professional Development Certificate -stipendiaattia.

Master's degree -apuraha mahdollistaa 1–2 vuoden opiskelun ja 2–3 kuukauden harjoittelujakson. Vähimmäisvaatimuksena on alempi korkeakoulututkinto ja yhteensä kolmen vuoden työ- tai vapaaehtoistyökokemus.

Professional Development Certificate -apuraha mahdollistaa kolmen kuukauden opiskelun ja siihen liittyvän kenttätyöjakson. Vaatimuksena on ammattialaan liittyvä hyvä työkokemus ja nykyinen asema keski- tai ylempää johdossa.

Lisätietoja
www.rotary.org
www.rotary.fi/1400

Tulevaisuuden design-tähtiä

Nyt jos koskaan tarvitaan uusia suomalaisia design-tähtiä, ja Lapista niitä on tulossa, uskoo brändi- ja design-asiantuntija *Lisa Sounio*. Hän kertoi design-näkemyksistään Lapin yliopistossa Kuka on designer -seminaarissa maaliskuussa 2009.

Toimitusjohtaja, yrittäjä Lisa Sounio uskoo, että Lapissa on kasvamassa suomalaisen designin tulevaisuuden lupauksia.

– Nyt jos koskaan tarvitaan uusia suomalaisia design-tähtiä. Kansainväliset design-brändit kärsivät tällä hetkellä mielikuvituksen puutteesta eivätkä tuotteiden laatu ja ominaisuudet vastaa enää sitä, mistä brändi on alun perin tullut tunnetuksi, Sounio sanoo.

Nyt olisi hyvä hetki lyödä läpi kohtuuhintaisilla ja puhuttelevilla tuotteilla.

– Taloudellisesta taantumasta huolimatta ihmiset haluavat koteihinsa kauneutta ja pukeutua hyvin. Lapissa on kaikki mahdollisuudet aitojen design-brändien luomiseen, sillä Lappihan on maailman puhtaimpia paikkoja niin arvoiltaan kuin ilmastoltaan. Ehkäpä tulevaisuudessa matkailijat tulevatkin Lappiin myös designin vuoksi, samaan tapaan kuin Suomeen nykyisin matkustetaan esimerkiksi katsomaan *Alvar Aallon* arkkitehtuuria, Sounio visioi.

Taiteen merkitys arjen hyvinvoinnille

Taika-hankkeessa tutkitaan taiteen ja kulttuurin merkitystä arjen hyvinvoinnille. Tutkimuksen tavoitteena on taiteen, kulttuurin, talouden ja työelämän välisen vuorovaikutuksen kehittäminen.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat taide- ja kulttuurialojen ammattilaiset ja erilaiset työyhteisöt. Tutkimus huomioi erityisesti pohjoisten raja-alueiden erityispiirteet sekä aluekehityksen problematiikan. Siinä pyritään ymmärtämään taiteen ja kulttuurin merkitystä alueellisen identiteetin ja hyvinvoinnin kehittämisessä.

Lapin yliopiston osahankkeen toteuttaa yhteiskuntatutkimuksen laitos. Hanke on käyn-

nistynyt maaliskuun alussa, ja se jatkuu keväeseen 2010 asti. Hankkeessa työskentelevät päätoimisesti tohtoritutkija *Päivi Rantala* ja projektitutkija *Sandra Wallenius*.

Taika-hankkeen toteuttavat Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia (hallinnoija), Teatterikorkeakoulu, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Turun ammattikorkeakoulu Taideakatemia, Lahden ammattikorkeakoulu ja Lapin yliopiston yhteiskuntatutkimuksen laitos.

Taika-hanke on saanut rahoituksen opetusministeriön valtakunnallisesta ESR-kehittämishajelmasta. Kaksivuotisen hankkeen kokonaisbudjetti on 1,4 miljoonaa euroa.

Toivo Salonen

Akateeminen lohi, katkeruus ja lohimatkailu

Joosepin päivänä (19.3.) kolmekymmentäviisi vuotta sitten *Kustaa Vilkuna* kirjoittaa alkusanat teokseensa *Lohi*. Teoksen ilmestymisestä on nyt kulunut suunnilleen yhtä kauan kuin Kemijoen lohen hävittämisestä seuranneet oikeuskiistat ovat aikoinaan kestäneet.

Kemijoen patoamisessa välineellinen järki syrjäyttää käytännöllisen järjen. Menettelytavoissa ei noudateta kohtuutta eikä oikeudenmukaisuutta. Jos suurimittainen vesivoiman valjastaminen on ollut sodan jälkeisessä Suomessa välttämätöntä, sekin olisi voitu toteuttaa tappamatta Kemijoen ja Oulujoen lohikantoja sukupuuttoon. Menetty ei palaa, sen sijaan tekojen seurauksia voidaan korjata ja koettua vääryyttä oikaista.

Jälkeenpäin tarkasteltaessa voidaan todeta valtion olleen aktiivinen osapuoli Isohaaran padon ja voimalaitoksen rakentamisessa. Aiemmin tukinuittoon ja lohenkalastukseen liittyvissä ristiriidoissa valtio on pyrkinyt olemaan puolueeton säätelijä eikä jonkin erityisen ryhmän etujen ajaja. Kulttuuritutkimuksellisesti voidaan tiivistää, että valtion ja Pohjolan Voiman tietoisesti toteuttama projekti on hävittänyt Kemijoen lohitalonpojat.

Tuhannen vuoden kulttuurikehityksen saavutukset ja niihin liittyvä inhimillinen työ menettävät arvonsa. Apajan kadottua sen ympärille keskittyneestä toiminnasta katoaa mielekkyys. Esineiden ja esineellisen kulttuurin varaan perustuvien sosiaalisten suhteiden organisoitumisen menettäessä arvonsa edessä on kulttuurinen romahdus, ahdistus ja masentava katkeruus.

Nyt on koettu sarastus toivosta: uusi lohi voi palautua Kemijokeen. Se edellyttää tahtoa ja rahaa. Kemijoen vesivoimalaitokset tuottavat omistajilleen halpaa sähköä, josta saadaan suuri hyöty ja myytessä hyvä hinta. Oikeus ja kohtuus on, että Kemijoki Oy ja Pohjolan Voima Oy kustantavat kaavaillut viisi lohiporrasta Kemijokeen. On siis toteutettava leikkaus alhaisten tuotantokustannusten ja korkean myyntihinnan avaamaan ansiottomaan hyötyyn. Siitä seuraisi symbolista korvausta laillistettua vääryyttä kärsineille ja vähitellen käytännöllistä hyötyä Kemijoen vesistöalueen ihmisille.

Jos yliopistojen valjastaminen suurimittaiseen tehokkuuden tavoittelemiseen on nykyhetken Suomessa välttä-

mätöntä, sekin voidaan toteuttaa hävittämättä sivistyksen ja sivistymisen edellytyksiä. Sähköntuotannossa on tavoiteltu Kemijoen, Iijoen ja Oulujoen mahtavien virtojen muuntamista tasaiseksi ja yllätyksettömäksi vedensiirtojärjestelmäksi; menetykset ovat kohdistuneet luontoon, kulttuuriin ja ihmisiin. Älyn virtojen hallintayritys tuottaa parhaimmillaan välineellistä tehokkuutta vailla tajua kokonaisuuksista ja vailla ymmärrystä ajatuksellisista mahdollisuuksista. Elämää rikastuttavan moninaisuuden kaventuessa yliopistojen kyky vaalia ajattelemisen edellytyksiä heikkenee. Se taas ei ole hyväksi inhimilliselle olemiselle.

Tapahtuu toukokuussa

6.5.2009

Studia Generalia: *Mitä seksuaalirikoksissa on salattavaa?*

Klo 17.00–19.00, Castrén-sali

Professori Terttu Utriainen, dosentti Mirva Lohiniva-Kerkelä ja laamanni Ritva Supponen luennoivat. Puheenjohtajana on professori Rauno Korhonen. Luento kuuluu Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnan kevään keväänä Studia Generalia -luentosarjaan, jolla juhlistetaan tiedekunnan 30-vuotista toimintaa.

7.5.2009

Kirkko-oikeuden seminaari

Klo 9.00–17.15, Castrén-sali

Seminaari esittelee kirkko-oikeuden teologisia ja oikeustieteellisiä perusteita sekä kirkko-oikeuden suhdetta yhteiskunnalliseen oikeuteen. Seminaarissa puhuu sekä varttuneempia tieteenharjoittajia että nuoremman polven tutkijoita. Seminaariin on vapaa pääsy.

27.5.2009

Ikääntyvien yliopisto luento: *70- ja 50-vuotiaat – kaksi erilaistako sukupolvea?*

Klo 14.00–16.00, Fellman-sali

Professori emerita Marjatta Marin Jyväskylän yliopistosta luennoi.

29.5.2009

Oikeustieteiden tiedekunnan publiikki

Klo 15.00, Fellman-sali

Oikeustieteiden tiedekunnasta kevätlukukauden aikana valmistuneet saavat valmistujaisjuhlassa eli publiikissa todistuksensa.

Lisää ajankohtaisia
tapahtumia
nettisivuillamme:

www.ulapland.fi/tapahtumat

UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO

PL 122 • 96101 ROVANIEMI

Sopimus 881414

Juhlavuoden keräys

Lapin yliopisto 1979–2009

Lapin yliopistosäätiö järjestää Lapin yliopiston kolmikymmenvuotisen toiminnan kunniaksi juhlavuoden keräyksen yliopiston kehityksen turvaamiseksi.

Haastamme kaikki lappilaiset, Lapin kunnat, muut julkiset organisaatiot sekä yritykset ja yhteisöt osallistumaan kukin kykyjensä mukaan säätiön keräykseen.

Turvaa yliopiston kehitys

–

Osallistu keräykseen!

Lapin yliopistosäätiö

Juhlavuoden keräys

Maksun saaja: Lapin yliopistosäätiö

Pankkitilit – maksajan tulee näkyä lahjoituksessa:

Nordea 113430-641788 (viite 13)

Pohjolan Osuuspankki 564002-2195080 (viite 56300)

Sampo Pankki 896007-10205437

Keräyslupa: OKH112A

Lisää keräyksestä:

<http://www.ulapland.fi/juhlavuodenkerays>

